

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta

Terezie STRETTIOVÁ

SPECIFIKA DOMINIKÁNSKÉ PASTORACE

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Aleš Opatrný Th.D.

PRAHA 2006

Děkuji svému vedoucímu za laskavou pomoc při psaní práce, zvláště za průběžné povzbuzování a celkové nasměrování práce k cíli.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze, dne 18. dubna 2006

Terence Stettin

Obsah

Úvod	4
1. Obecné pastorační principy na základě konstituce Gaudium et spes	5
1.1 Pastorální zaměření koncilu	5
1.2 Dějinný princip a znamení doby	6
1.3 Přináležitost církve k světu	7
1.4 Dialog	9
1.5 Princip jednoty	10
1.6 Solidarita s chudými	12
1.7 Tajemství vtělení a inkulturace	13
1.8 Univerzalita daru spásy	14
1.9 Souhrn pastoračních principů	15
2. Specifika dominikánské pastorace	16
2.1 Obnova řádu po Druhém vatikánském koncilu	16
2.2 Apoštolský řád na kontemplativním základě	17
2.3 Zaměření všech prvků ke službě slova	18
2.4 Kněžský charakter řádu a dominikánská rodina	19
2.5 Evangelizace na hranicích a služba jednoty	21
2.6 Priority kázání	22
2.6.1 Katecheze v dechristianizovaném světě	22
2.6.3 Spravedlnost a mír	26
2.6.2 Inkulturovaná evangelizace	24
2.6.4 Sdělovací prostředky a kázání v globalizovaném světě	27
2.7 Zaměření k pravdě	28
3. Příklady pastorace v České dominikánské provincii	32
3.1 Naukový a knižní apoštolát	32
3.2 Zapojení laiků ve farnostech	33
3.3 Misijní a evangelizační činnost	36
3.4 Speciální pastorace	39
3.5 Česká kongregace sester dominikánek - výchova a vyučování	40
3.6 Shrnutí příkladů pastorace	41
Závěr	42
Seznam pramenů a literatury	44
Seznam zkratk	45

Úvod

Cílem práce je zamyslet se nad specifickými rysy dominikánské pastorace. Dominikáni neboli Řád kazatelů jsou od počátku v církvi určeni především ke kázání a evangelizaci, k misijní činnosti a katechezi.

Časový rámec práce je vymezen Druhým vatikánským koncilem, jehož pastorální konstituce *Gaudium et spes* posloužila jako východisko k formulování obecných pastoračních principů církve. Práce se zaměřuje na reflexi dominikánské pastorace v pokoncilním období. Důležitým referenčním bodem je i počátek 13. století s reformním IV. lateránským koncilem (1215) a založením Řádu kazatelů (1216). Příklady z České dominikánské provincie pocházejí z období po r. 1989.

První kapitola hledá odpověď na otázku, jaké jsou obecné pastorační principy církve, které lze vyčíst z myšlenek pastorální konstituce *Gaudium et spes*. Pastorální konstituce vychází z teologie, která se částečně odráží i ve věroučné konstituci a v jiných soudobých pramenech. Jde o teologii, která vnímá církev v Božím plánu spásy jako princip jednoty a naděje lidstva.

Předmětem druhé kapitoly jsou specificky dominikánské principy pastorace a evangelizace, zvláště v době intenzivní reflexe řádu o vlastním poslání od Druhého vatikánského koncilu dodnes, s občasnými odkazy na počátky řádu, které slouží k osvětlení okolností a důvodů vzniku řádu. Dostí zjednodušeně lze říci, že IV. lateránský koncil usiloval o reformu uvnitř církve, jejíž hnací silou byl pojem péče o duše, *cura animarum*,¹ zatímco sv. Dominik usiloval o spásu duší, *salus animarum*, putujícím kázáním, čili chtěl jít především k těm, kdo byli od církve daleko.² Obojí se navzájem doplňuje.

Ve třetí kapitole jsou uvedeny některé příklady pastorace v České dominikánské provincii. Až na jeden případ, který se týká České kongregace sester dominikánek, jsou to ukázky kazatelské, evangelizační a misijní činnosti bratří ve spolupráci s laiky.

Hlavním zdrojem této práce jsou vedle církevních dokumentů především řádové prameny, tj. stanovy, akta kapitul řádu, listy generálních magistrů řádu v době od Druhého vatikánského koncilu dodnes, papežské buly a historická svědectví z doby života svatého Dominika. Protože hodně cituji autory Kazatelského řádu, často vynechávám za jménem zkratku OP, která jim jinak náleží, pokud je z kontextu jasné, že se jedná o dominikány.

¹ Srov. AMBROS, Pavel, *Fundamentální pastorální teologie*, Olomouc 2002, s. 11.

² Srov. *Prvotní stanovy*, úvod, cit. in *Knihy stanov a nařízení bratří Řádu kazatelů*, Praha 2001, II., s. 4.

1. Obecné pastorační principy na základě konstituce Gaudium et spes

1.1 Pastorální zaměření koncilu

Úmysl papeže Jana XXIII. při svolání Druhého vatikánského koncilu byl především pastorální. Po období uzavřenosti, vyvolaném na začátku 20. století reakcí na modernismus, se církev chtěla otevřít světu a představit se mu „taková, jaká je a jaká chce být: jako církev všech, a zvláště jako církev chudých“.³ Citlivý pastorální přístup plný zájmu o moderní svět se projevuje ve všech koncilních dokumentech, ale zvláště patrný je v pastorální konstituci. Koncil se v ní obrací ke všem lidem⁴ a zve je, věřící i nevěřící, aby se společně zamýšleli nad současnými otázkami lidstva a hledali na ně odpovědi cestou dialogu, který by vedl ke konkrétní spolupráci při řešení problémů.⁵

Konstituce O církvi v dnešním světě, jejíž obsah, podoba i místo mezi koncilními dokumenty byly na koncilu předmětem nejdelších a nejvášnivějších diskusí, je skutečně odvážnou pastorální výpovědí. Ostatní tři konstituce se věnují vnitřnímu životu církve a jeho nadpřirozeným zdrojům: Písmu a posvátné liturgii. Pastorální konstituce hovoří o církvi žijící a působící ve světě. Koncil zde promlouvá ke světu slovy, která – když se do nich zaposloucháme – jsou slovy lásky: sněm „má na zřeteli svět lidí, totiž celou lidskou rodinu s hmotným vesmírem, v němž žije; svět jako jeviště dějin lidstva ... svět, jenž byl stvořen a je udržován Stvořitelovou láskou“.⁶ Z uvedeného úryvku vyplývá mimo jiné, v jakém smyslu chápe konstituce pojem „svět“: jako Bohem stvořený a chtěný svět lidí, lidských vztahů a dějin, svět, do něž vstoupil Boží Syn, aby každého člověka zachránil.

Konstituce Gaudium et spes je výjimečná tím, že se zabývá mnoha aktuálními otázkami a problémy lidstva, na něž reaguje především formou výzev k odpovědnému lidskému jednání. Odvahu dát s ohledem na konkrétní situaci směrnice jakéhosi charismatického druhu považuje Karl Rahner za nejvlastnější pastorální rys koncilu.⁷ Ve chvíli zrodu pastorálního dokumentu vyvstala otázka, zda text, který se vyjadřuje k tolika časově podmíněným problémům světa, lze vůbec nazvat konstitucí.⁸ Řešení nazvat jej konstitucí pastorální svědčí o základním přesvědčení koncilních otců, že teologie a pastorece patří dohromady. Jak řekl jeden z teologů koncilu, „teologie je samou svou podstatou pastorální, je reflexí nad církví v jejím spásonosném díle v bodě, kde se její

³ JAN XXIII., poselství k světu před zahájením koncilu 11. 9. 1962, cit. in CONGAR, Yves, Za církev sloužící a chudou, Kostelní Vydří 1995, s. 123.

⁴ GS 2.

⁵ Srov. GS 3; 10; 46; 90-93 aj.

⁶ GS 2.

⁷ Srov. Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha 1995, s. 18.

⁸ K různým obsahům pojmu konstituce viz PESCH, Otto H., Druhý vatikánský koncil, Praha 1996, s. 82.

působení setkává se světem v daném historickém okamžiku. Taková reflexe nad historickým momentem má ve světle víry teologický smysl.⁹

1.2 Dějinný princip a znamení doby

Klíčem k pochopení konstituce *Gaudium et spes* je dějinný princip. Boží dílo spásy je pevně zakotveno v dějinách lidstva. „Boží Slovo, kterým bylo všecko stvořeno, se stalo tělem a přebývalo s lidmi na zemi; vstoupilo jako dokonalý člověk do dějin světa, pojalo je v sebe a soustředilo v sobě jako pod jedinou hlavou“.¹⁰ Dějiny jsou tu pojaty jako jeden ze čtyř pramenů teologie vedle Písma, tradice a magisteria. Budování světa i růst Božího království se dějí v tomtéž prostoru a čase, jsou součástí téhož Božího plánu; proto je důležité, aby církev uměla „vnímat a interpretovat historické události dnešního světa tak, že přitom bude vycházet z přesvědčení o trvání a působení spásného Božího díla“.¹¹ Přitom není třeba události ve světě nijak spiritualizovat. „Jde o to, uznat historičnost světa, církve samé, která se liší od světa, ale přesto je s ním spjata. Události světa musí nacházet odezvu v církvi, alespoň na úrovni kladení otázek. Nebude možné na všechny odpovědět, nebudou to hotové a adekvátní odpovědi, ale přinejmenším se zrodí vědomí, že nestačí opakovat stále totéž.“¹² Sama konstituce říká, že „církev ... nemá vždycky po ruce odpověď na každou jednotlivou otázku, ale snaží se spojit světlo zjevení se znalostmi všech lidí v zájmu jasného pochopení cesty,“ kterou se lidstvo ubírá.¹³

Vnímavost vůči znamením doby je tedy základním pastoračním principem *Gaudium et spes*. Pojem *znamení doby* je starý a má bohaté biblické, kristologické a eschatologické konotace. Papež Jan XXIII. ho v encyklice *Pacem in terris* použil v novém smyslu, a to ve vztahu k Božímu dílu spásy v současném světě. Přál si, aby i koncil zkoumal znamení doby a vycházel z nich při své teologické práci. Znamení doby se tak stala jakýmsi opěrným bodem myšlenkové stavby pastorální konstituce: celý její úvodní výklad¹⁴ je věnován jejich analýze a bývají připomenuta také v úvodech k jednotlivým hlavním tématům. Ptáme-li se na obsah pojmu znamení doby, v jakém smyslu ho chápe koncil, lze říci, že jsou to jakési spojnice mezi evangeliem a nadějemi lidstva v konkrétní době, znamení Božího působení, čitelné rozumem osvíceným vírou, jež vychází z přesvědčení, že Boží plán se v dějinách naplňuje. Při čtení těchto znamení se uplatňuje schopnost celého Božího lidu pod vlivem

⁹ CHENU, Marie-Dominique, *Lud Boży w świecie*, Kraków 1968, s. 21.

¹⁰ GS 38 s odkazem na Ef 1, 10.

¹¹ CHENU, *Lud Boży w świecie*, s. 75.

¹² CONGAR, cit. in CHENU, op. cit., s. 37, pozn. 1.

¹³ GS 33.

¹⁴ GS 4-10.

Ducha svatého „rozeznávat v událostech, potřebách a přáních, na nichž se podílí spolu s ostatními lidmi naší doby, pravé známky Boží přítomnosti nebo Božího záměru“.¹⁵

Když církev vnímá a reflektuje znamení času, může na ně navázat svým pastoračním úsilím. Aktuálnost evangelia spočívá v jeho schopnosti odpovídat na otázky a touhy lidí všech dob. Proto je třeba vnímat, jak Boží Duch působí v lidstvu v dnešním světě a vztahovat to k evangeliu. Jinak by se mohlo stát, že by církev hlásala nadčasové pravdy, které by nikomu nic neříkaly. Má-li církev splnit svůj úkol ve světě, „musí neustále zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia, aby mohla způsobem každé generaci přiměřeným odpovídat na věčné otázky, které si lidé kladou: jaký je smysl přítomného a budoucího života a jaký je jejich vzájemný vztah“.¹⁶

Jako znamení doby můžeme chápat ty hodnoty, kterých si společnost v určité době nejvíce cení a které jsou (aspoň implicitně) obsaženy už v evangeliu. V dnešní době je to zejm. důstojnost lidské osoby, společenství mezi lidmi i mezi národy, lidská činnost ve světě, obecně řečeno lidská práva. Tyto hodnoty jsou také hlavním tématem rozhovoru církve se světem. Církev je chce „zapojit na jejich božský zdroj“¹⁷ a zaměřit je ke skutečnému dobru člověka, k cíli, který ho přesahuje. Poslání církve právě proto, že je náboženské, je svrchovaně lidské.

1.3 Přináležitost církve k světu

Dalším pastoračním principem konstituce je přináležitost k světu. Na rozdíl od dřívějších dob, kdy se církev často vymezovala vůči světu negativně, např. tím, že koncily i papežové odsuzovaly nesprávné nauky, vyjadřuje církev shromážděná na 2. vatikánském koncilu svoji přináležitost ke světu v pozitivních termínech: podporuje všechno dobré, oč lidská rodina usiluje, problémy světa jsou jejími problémy. Snad nejkrásněji to vystihují první slova konstituce, která jsou jakýmsi jejím předznamenáním: „Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu.“¹⁸ Tato slova souzní s výzvami svatého Pavla: „Radujte se s radujícími, plačte s plačícími“ a „berte na sebe břemena jedni druhých, a tak naplníte zákon Kristův“,¹⁹ které vyjadřují ideál solidarity mezi lidmi. Křesťan má vidět v každém člověku především sestru nebo bratra, kterého Bůh stvořil ke svému obrazu a jehož si Boží Syn zamiloval a za něj se obětoval.²⁰

¹⁵ GS 11, srov. též 44.

¹⁶ GS 4.

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ GS 1.

¹⁹ Řím 12, 15; Gal 6, 2.

²⁰ Srov. Gal 2, 20, cit. in GS 22.

Církev prokazuje svůj zájem o svět tím, že se nevyhýbá palčivým otázkám své doby, jak o tom svědčí konkrétní témata, kterými se konstituce zabývá. Všechna jsou dosud aktuální, i když jejich obsah se v některých případech změnil v závislosti na politických a jiných proměnách světa. Jsou to témata lidské práce, manželství a rodiny, kultury, hospodářsko-společenského a politického života, míru a solidarity mezi národy. Koncil vybízí věřící i všechny lidi: „Na tyto jednotlivé otázky je třeba vrhnout světlo Kristových zásad; ty ať vedou věřící a poskytují jasno všem lidem při hledání řešení tolika obtížných problémů.“²¹ I když církev na koncilu tyto problémy přímo neřeší, alespoň je osvětluje Božím slovem a nabízí lidstvu k dispozici síly potřebné k záchraně člověka.²² Především sama ochota účastnit se řešení těchto problémů dosvědčuje sounáležitost Božího lidu s celou lidskou rodinou, s níž se cítí být spjat. To právě chtěl koncil vyjádřit v pastorální konstituci. Církev „nabízí všem lidem upřímnou spolupráci k ustavení všeobecného bratrství“ a prohlašuje, že „není vedena žádným pozemským zájmem,“ ale chce sloužit lidem v síle Ducha po vzoru „Krista, jenž přišel na svět, aby vydal svědectví pravdě, aby spasil, ne soudil, aby sloužil, ne aby si nechal sloužit“.²³

Sounáležitost církve se světem vychází z vědomí, že církev není někde mimo svět, je *ve světě*. Jeden z teologů, kteří stáli u zrodu pastorální konstituce, říká: jak už sám název dosvědčuje, jejím tématem není „církev a svět“, ale „církev *ve světě*“. Nejde o koexistenci „dvou navzájem si cizích společností, které mají mezi sebou kontakt prostřednictvím jakéhosi konkordátu, ale vzájemné pronikání se, vůle k soužití (*Mitsein*), při zachování různosti předmětů a cílů“.²⁴ Proto pastorální konstituce přirovnává církev ve světě ke kvasu v těstě, který je s ním těsně spojen. Jako je v zájmu světa, aby uznal „církev jako společenskou skutečnost dějin a jejich kvas“,²⁵ tak i církev uznává, že přijala mnoho pozitivních hodnot z vývoje lidstva, např. v oblasti filosofie, kultury, společenského života, a že něco získala dokonce i z odporu svých protivníků.

Na koncilu se jasně ukázala nutnost přizpůsobení církve modernímu světu. Protože církev je „složená skutečnost, srůstající z božského a lidského prvku“,²⁶ vnější podoba její existence – výraz její lidské stránky – se může měnit a skutečně se během času mění. Proměny církve v dějinách ukazuje Yves Congar v knize, která ovlivnila koncil. Moderní doba, kterou autor charakterizuje jako nenáboženskou, je i dobou velikého návratu k evangeliu (sv. Terezie z Lisieux, Charles de Foucauld, Roger Schutz a další). Dvacáté století žádá od církve „pravdivost, ryzost, prostotu evangelia, a za těchto podmínek přijímá

²¹ GS 46.

²² Srov. GS 3.

²³ GS 3 s odkazem na Jan 3, 17.

²⁴ CHENU, Lud Boży w świecie, s. 20.

²⁵ Srov. Lk 13, 21; GS 40; 44.

²⁶ LG 8.

dost velkodušně jeho požadavky. Už ho neoslíníme purpurem a zlatem, erby a tituly ... Dohnalo nás k tomu, abychom žili a nabízeli pravdu toho, o čem vyznáváme, že v to věříme a že to z celého srdce milujeme. Kdo by si na to stěžoval?²⁷ Nakonec nejde o nic jiného, než aby církev byla „méně ze světa a víc ve světě; aby byla jen církví Ježíše Krista,²⁸ solí země a světlem světa. Ale aby tím vším skutečně byla, potřebuje průběžnou obnovu. Jak učí koncil, církev má neustále „zrát ve svém vztahu k světu. Vedena Duchem svatým matka církev ... bez přestání vybízí své děti k očišťování a k obnově, aby na tváři církve jasněji zářilo Kristovo znamení“.²⁹

1.4 Dialog

Na začátku i na konci pastorální konstituce je zdůrazněn princip dialogu. Koncil, svědek víry Božího lidu, chce dokázat svoji sounáležitost, úctu a lásku k celé lidské rodině, do níž je začleněn, tím, že jí nabídne rozhovor, do nějž vnese „světlo čerpané z evangelia a dá lidstvu k dispozici síly potřebné ke spáse, které církev pod vedením Ducha svatého dostává od svého zakladatele“.³⁰ Krok, jímž církev vychází světu vstříc a nabízí mu dialog, souvisí se změnou postoje církve ke světu, která se postupně připravovala už před koncilem, ale plně se projevila teprve na koncilu.

Jak vysvětluje Karel Skalický, církev se na koncilu vymanila z obranných pozic, do nichž se uzavřela v reakci na dějinný vývoj v Evropě od středověku k novověku. Tím, jak se mladé národy osamostatňovaly, církev postupně ztrácela politickou moc, jež jí byla původně jen propůjčena jako jediné strážkyni kultury a řádu v době barbarských nájездů po pádu Římské říše. Církev si na tuto dočasnou roli tolik zvykla, že se jí nerada vzdávala. Odmítavý postoj církve vůči modernímu světu, jehož kořeny leží až ve středověku, se pochopitelně prohloubil po francouzské revoluci a dvacáté století se svými ideologiemi vyvolalo další vlnu nedůvěry. Bylo zapotřebí odvahy i moudré prostoty papeže Jana, aby církev prolomila bariéru strachu a podívala se na svět novými očima. Na koncilu se církev jako celek „otevřela dialogu se současným světem, na který nehledí jako na protivníka, jež musí porazit, ale jako na přítele, jemuž chce naslouchat a pomáhat. Vychází ... za hradby, aby se setkala s dnešním lidstvem v srdečném a upřímném rozhovoru“.³¹

Církev shromážděná na koncilu si uvědomuje, že svým posláním osvěcovat svět evangeliem a vytvářet jednotu mezi lidmi a národy je znamením bratrství, které umožňuje upřímný dialog. Ten má začít uvnitř církve: mezi těmi, kdo tvoří jeden Boží lid, ať jsou to

²⁷ CONGAR, Za církev sloužící a chudou, s. 91.

²⁸ Tamtéž, s. 96.

²⁹ GS 43 s odkazem na LG 15; viz též GS 21 aj.

³⁰ GS 3.

³¹ SKALICKÝ, Karel, Radost a naděje, Kostelní Vydří 2000, s. 250.

pastýři nebo ostatní věřící, a také mezi všemi, kdo se hlásí ke Kristu. Koncil se obrací s nabídkou dialogu též ke všem věřícím v Boha a k těm, kdo ctí náboženské a kulturní tradice svých národů. V zájmu zachování míru zve církve k upřímnému rozhovoru všechny lidi, dokonce i ty, kdo se k ní stavějí nepřátelsky. Důvěra, že dialog motivovaný hledáním pravdy je možné vést se všemi, je odůvodněna tím, že všichni lidé jsou povoláni být si bratry, jelikož Bůh Otec je počátek a cíl všeho. „Otec chce, abychom ve všech lidech viděli a účinně slovem i skutkem milovali bratra Krista“.³²

Mezi všemi formami dialogu má zvláštní místo ekumenický dialog. Koncil pamatuje na to, že „sjednocení křesťanů dnes očekávají a po něm touží i mnozí, kdo v Krista nevěří“,³³ a připomíná, že čím větší bude jednota křesťanů v pravdě a lásce, tím víc bude Boží lid předzvěstí jednoty a míru pro celý svět.

1.5 Princip jednoty

Církev jako „lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha svatého“³⁴ je principem jednoty, k níž jsou povoláni a jistým způsobem k ní patří všichni lidé, protože všichni jsou povoláni stát se Božími dětmi.³⁵ „V církvi Páně už toto přijetí za syny existuje, když Duch volá Abba, Otče, jak stojí v listu Galat'anům. Ale bude dovršeno, až vstanou všichni v neporušitelnosti, ve cti a slávě a budou smět patřit na Boží tvář. Tehdy opravdu lidská přirozenost pozná, že je ...vykoupená“.³⁶ A nejen ona; podle svatého Pavla celé tvorstvo spolu s námi sténá a očekává slávu našeho přijetí za syny, kdy i ono bude „vysvobozeno z otroctví zániku a uvedeno do slávy Božích dětí“.³⁷ To bude ona rekapitulace všeho v Kristu,³⁸ dovršení lidských dějin, naplnění Božího plánu.

Pastorální konstituce odmítá každý dualismus, rozdvojení hmoty a ducha, člověka a Boha, jako by mezi jedním a druhým byl nesmiřitelný rozpor, jako by Kristus nebyl přišel a přinesl pokoj. „Vtělený Syn, kníže míru, smířil totiž skrze svůj kříž všechny lidi s Bohem, obnovil jednotu všech v jednom lidu a v jednom těle, zabil na svém vlastním těle nenávisť a vyvýšen zmrtvýchvstáním rozlil v lidská srdce Ducha lásky.“³⁹ Nic lidského není Kristu cizí. Proto tou „nejhorší zradou, jaké je možno se dopustit na židovsko-křesťanském zjevení, je oddělovat od sebe to, co je v něm přirozeně spojené: Boha, člověka a vesmír ... Vždyť Bible nám nehovoří nikdy o Bohu, aniž hovoří zároveň o člověku, a to o člověku

³² GS 93.

³³ GS 92.

³⁴ CYPRIÁN, cit. in LG 4.

³⁵ GS 3; 13.

³⁶ AMBROŽ, Epistula 35, 13: PL 16 [ed. 1845], 1081.

³⁷ Řím 8, 21; srov. LG 9.

³⁸ Ef 1, 10.

³⁹ GS 78 s odkazem na Ef 2, 16 a Kol 1, 20-22; srov. též např. AG 3.

žijícím na tomto světě.⁴⁰ Koncil prohlašuje jednotu mezi Bohem, člověkem a světem na mnoha místech pastorální konstituce, například když mluví o rozumu a víře, o souladu kultury a civilizace s křesťanskou vzdělaností, o přidružení lidské práce k dílu vykoupení, o spojení autority se svobodou, jednoty s plodnou rozmaností v politickém životě apod.⁴¹

Konstituce hlásá jednotu už samou svou vnitřní strukturou. Je antropocentrická, vždyť „věřící i nevěřící jednomyslně soudí, že všechno na světě má být zaměřeno k člověku jako svému středu a vyvrcholení“,⁴² ovšem pojímá člověka v jeho úplnosti, tj. ve vztazích k druhým lidem a ke světu, a ukazuje, že pravý smysl člověka se odhaluje teprve v Kristu a ve společenství s Bohem v Trojici. Její antropocentrismus je kristocentrický a teocentrický.

Kristus skutečně smířil lidstvo s Bohem, ale toto smíření se v dějinách teprve naplňuje. Je-li církev ve společnosti jakoby kvasem,⁴³ pak úlohou kvasu je spojovat a pozvedat celé těsto. Nikoli vlastní mocí, ale působením evangelia. Církev je „bezpečným zárodkem jednoty, naděje a spásy pro celé lidské pokolení“.⁴⁴ Pro všechny lidi platí, co píše sv. Pavel Římanům: „Nadějí jste spaseni“.⁴⁵

Církev a svět si lze představit jako dva soustředné kruhy kolem jediného středu, Krista, který k sobě všechno přitahuje.⁴⁶ On jediný je posledním cílem církve i světa. Svět jako autonomní celek směřuje k tomuto cíli tím, že se vyvíjí podle svých zákonů.⁴⁷ Církev jako společenství těch, které Kristus k sobě volá a vybavuje svými dary ke službě, směřuje k tomuto cíli tím, že slouží druhým. „Kristus prostřednictvím církve rozlévá pravdu a milost na všechny“.⁴⁸ Kristus po nanebevstoupení dál působí v církvi svou mocí a jeho „království, již dnes tajemně přítomné, viditelně ve světě roste Boží silou“.⁴⁹ Ježíš sám je tímto královstvím; není jím však „prostě ve své fyzické přítomnosti, ale vyzařující silou svatého Ducha, která z něj vychází. ... Království Boží je děním, nikoliv prostorem; Ježíšovy činy, jeho slovo, jeho utrpení ruší vládu odcizení, které doléhá na člověka, a osvobozuje ho, tj. zřizuje vládu Boží.“⁵⁰ Boží království se šíří všude, kde působí Boží Duch.

⁴⁰ CONGAR, Yves, *Le Concile au jour le jour*, Paris 1965, s. 149, cit. in Skalický, *Radost a naděje*, s. 238.

⁴¹ Srov. GS 57, 62, 67, 75.

⁴² GS 12.

⁴³ Srov. Lk 13, 21; GS 40; 44.

⁴⁴ LG 9.

⁴⁵ Řím 8, 24.

⁴⁶ Srov. Jan 12, 32.

⁴⁷ Srov. GS 36, 43, 55 aj.

⁴⁸ LG 8.

⁴⁹ LG 3.

⁵⁰ RATZINGER, Joseph, *Eschatologie, smrt a věčný život*, Brno 1996, s. 26.

1.6 Solidarita s chudými

Církev se na koncilu rozhodla odložit každé zdání přepychu, které jí bránilo být blízko lidem své doby, a stát se více církví sloužící a pokornou, církví chudých. Víme, jak bylo toto přání blízké srdci obou papežů koncilu. Pastorační konstituce sice nepodává žádný ucelený výklad na toto téma, ale přesto je v ní přítomno, někdy i výslovně. Např. pokud jde o úctu k člověku a povinnost pomoci i těm nejchudším, koncil říká: „Každý musí považovat bližního, nikoho nevyjímaje, za 'druhé já' a musí mít ohled především na jeho život a prostředky nutné k životu důstojnému člověka, jinak by se podobal onomu boháči, který vůbec nedbal o chudého Lazara.“⁵¹ Velkou starost působí církvi prohlubující se propast mezi bohatými a chudými národy.⁵² Koncil naléhavě vybízí všechny, aby se podle možností dělili o svůj majetek a podporovali chudé.⁵³ Volá po „spravedlnosti a Kristově lásce k chudým“ a má na zřeteli „nesmírné utrpení, které i nyní sužuje převážnou část lidstva“.⁵⁴

Nejhlubší důvod, proč si církev volí chudobu, je kristologický. Když Boží Syn přicházel na svět, zvolil si určitý způsob svého příchodu. Ukázal se mezi lidmi jako chudý člověk. „Lidskýma rukama pracoval, lidskou myslí přemýšlel, lidskou vůlí jednal, lidským srdcem miloval ... Chtěl vést život dělníka své doby a země.“⁵⁵ Hloubku Ježíšovy chudoby a pokory ukazuje hymnus z listu Filipánům, který je uveden slovy: „Mějte v sobě smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš“.⁵⁶ Jeho cesta je cestou k následování. Yves Congar OP napsal: „Víme, jaká to byla cesta, a víme, že zůstane navždy jedinou cestou pravdy a života: Byla to cesta služby lidem, pokorná a plná lásky, cesta sestupující až do trnitého křoví, aby vyhledala zbloudilou ovci, až do prachu země, aby našla ztracenou drachmu.“⁵⁷ Ve 25. kapitole Matoušova evangelia se Ježíš ztotožňuje s těmi nejnepatrnějšími; jeho zvláštní láska k hříšníkům, slabým, potřebným, chudým je dobře známá. Koncil vybízí Kristovy učedníky k praktické víře, která „pronikne celý, tedy i světský život věřících a povede je ke spravedlnosti a lásce, zvláště vůči chudým“.⁵⁸ Nemyslí tím jen hmotně chudé, ale chudé v širším smyslu, tj. všechny, kteří nějak strádají, ať už jim chybí láska, přízeň druhých, smysl života, naděje, víra. Tomuto širšímu smyslu nasvědčuje i kontext právě citovaného úryvku, kde je řeč o ateismu, který jakožto systém ochuzuje člověka nejvíc tím, že ho „zbavuje jeho vrozené velikosti“.⁵⁹

⁵¹ GS 27 s odkazem na Lk 16, 19-31.

⁵² GS 8.

⁵³ GS 69.

⁵⁴ GS 90.

⁵⁵ GS 22, 32.

⁵⁶ Flp 2, 5.

⁵⁷ CONGAR, *Za církev sloužící a chudou*, s. 109.

⁵⁸ GS 21.

⁵⁹ Tamtéž.

Solidarita s chudými souvisí s úctou k lidské práci, jíž je věnována v pastorální konstituci poměrně velká pozornost (mj. celá třetí kapitola 1. části). Člověk tím, že v sobě uskutečňuje Boží obraz a v průběhu dějin přetváří svět, podílí se na Božím díle stvoření a vykoupení. Koncil všechny pracující ujišťuje, že „mohou být právem přesvědčeni, že svou prací pokračují v díle Stvořitelově, jsou na prospěch svým bratřím a přispívají osobním přičiněním k uskutečnění Božího plánu v dějinách“.⁶⁰ Světská činnost je především doménou laiků, kteří jsou povoláni být „právě uprostřed lidské společnosti Kristovými svědky“.⁶¹

1.7 Tajemství vtělení a inkulturace

Podle dogmatické konstituce bývá církev „pro nemalou obdobnost srovnávána s tajemstvím vtěleného Slova“.⁶² Jak napsal M.-D. Chenu OP, „Kristus je Slovo, které se stalo tělem; totéž Slovo tvoří i vykupuje. ... Tajemství vtělení, Boha, který se stal člověkem a vstoupil do dějin, trvá v čase prostřednictvím církve a v církvi, je určující pro existenci církve.“⁶³ Vtělení je principem, počátkem spojení člověka a lidstva s Bohem, a proto v přeneseném smyslu i principem církve a její pastorace. Konstituce *Gaudium et spes* se často vrací k tomuto tajemství. Například důstojnost lidské osoby, od níž se odvíjí rovnost všech lidí, je založena vedle stvoření právě na vtělení Božího Slova.

„Všichni lidé mají duši obdařenou rozumem a byli stvořeni k Božímu obrazu“.⁶⁴ Přátelství, které Bůh člověku od počátku věnoval, bylo narušeno hříchem. Tím, který člověku vrátil podobnost a přátelství s Bohem, je Ježíš Kristus. Tajemství vtělení, vrcholící v události velikonoce, je základem sebepochopení člověka. „Je skutečnost, že tajemství člověka se opravdu vyjasňuje jen v tajemství vtěleného Slova.“⁶⁵ Kristus, pravý obraz neviditelného Boha, si přivlastnil naši přirozenost, a tím ji posvětil a povýšil. Podle svatého Tomáše „Kristus uzdravil ... porušitelnost našeho těla tím, že ho přijal“.⁶⁶ A protože lidská přirozenost je reálně jen jedna, znamená to, že Kristovo vtělení se týká každého člověka osobně. „Vždyť svým vtělením se jistým způsobem spojil s každým člověkem on sám, Boží Syn.“⁶⁷ Kristus, obraz neviditelného Boha, sestoupil až na dno lidské existence, a tím do sebe pojal celou hloubku a tíži naší lidské přirozenosti a pozvedl ji k Bohu. Podle Kristova příkladu mohou i jeho učedníci sdílet s druhými jejich radosti i strasti, jak jim on

⁶⁰ GS 34 s odkazem na encykliku: JAN XXIII. *Pacem in terris*.

⁶¹ GS 43.

⁶² LG 8.

⁶³ CHENU, *Lud Boży w świcie*, s. 71 a 20.

⁶⁴ GS 29.

⁶⁵ GS 22.

⁶⁶ STh III, ot. 14, čl. 4, ad 1.

⁶⁷ GS 22.

k tomu dává sílu,⁶⁸ takže „není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu“.⁶⁹

Tajemství vtělení je pramenem pastoračního optimismu konstituce *Gaudium et spes*. V srdci všech lidí dobré vůle totiž neviditelně působí milost. Protože Kristus se spojil svým vtělením jistým způsobem opravdu s každým člověkem a „zemřel za všechny, a protože poslední povolání člověka je ve skutečnosti jen jedno, totiž božské, musíme být přesvědčeni, že Duch svatý všem dává možnost, aby se přičlenili k tomuto velikonočnímu tajemství způsobem, který zná Bůh“.⁷⁰

Vtělení je také základem vztahu mezi evangeliem a kulturou, chápanou v nejširším smyslu jako veškeré lidské úsilí o rozvíjení hodnot přírody i ducha. „Mezi poselstvím spásy a lidskou kulturou jsou četné spojitosti. Vždyť když se Bůh zjevoval svému lidu postupně až k plnému projevení sebe ve vtěleném Synu, mluvil způsobem vlastním kultuře té které doby.“⁷¹ Jako se Slovo vtělilo do konkrétní lidské osoby, a tím přijalo kulturní a životní podmínky jednoho národa v určité době, tak i církve má hlásat slovo evangelia vtělené do konkrétní kultury.⁷² To je princip inkulturace. „Přizpůsobené kázání zjeveného slova musí zůstat zákonem veškeré evangelizace. Tak se totiž v každém národě vytváří možnost vyjádřit vlastním způsobem Kristovo poselství a zároveň se rozvíjí živý styk mezi církví a různými národními kulturami.“⁷³ Celosvětový ráz církve jednak vyžaduje inkulturaci evangelia, jednak vede k zapojení hodnot všech národů a kultur do Božího království.

1.8 Univerzalita daru spásy

Konstituce o církvi v dnešním světě vychází z teologie, která vnímá spásu jako Boží čin, jako dar vykoupění, na nějž může člověk odpovědět tím, že ho přijme. Bůh podle svého plánu povolává lidi ke spásě a vytváří z nich svůj lid, aby ho zahrnul dary *pro celé lidstvo*. Zřetel na celou lidskou rodinu je stále přítomný v pastorační konstituci. Tajemstvím existence církve je bytí pro druhé. Otec poslal na svět svého Syna, aby se sebou smířil svět, a Syn posílá své učedníky do světa, aby v síle Ducha pokračovali v tomto díle smíření. Církev má závazek vůči světu: „Všechno dobro, které Boží lid během svého pozemského putování může poskytnout lidské rodině, plyne z toho, že církev je 'všeobecná svátost

⁶⁸ Flp 4, 13.

⁶⁹ GS 1.

⁷⁰ GS 22.

⁷¹ GS 53.

⁷² GS 4.

⁷³ GS 44 s odkazem na LG 13.

spásy', která zjevuje a zároveň uskutečňuje tajemství Boží lásky vůči lidem. Boží slovo totiž, skrze něž všechno bylo stvořeno, samo se stalo tělem, aby ... všechny spasilo.“⁷⁴

1.9 Souhrn pastoračních principů

Hlavními pastoračními principy pastorální konstituce jsou: citlivost vůči znamením doby, přináležitost církve k světu, úsilí o dialog, jednota, solidarita, inkulturace, vědomí univerzality daru spásy. „Od vydání konstituce Gaudium et spes 2. vatikánského koncilu je pastoraci dávana trvale jednoduchá, ale velmi obsažná kontrolní otázka: 'Jsou radosti a naděje, smutky a úzkosti lidí naší doby, zvláště chudých a těch, kdo nějak trpí, radostí a nadějí, smutkem a úzkostí učedníků Kristových? Je tomu tak opravdu, že není nic lidského, co by nenašlo v jejich srdcích odezvu?' A druhá otázka z téže konstituce: 'Zkoumá církev (tedy i my!) vytrvale znamení doby a vykládá je ve světle evangelia?'“⁷⁵

⁷⁴ GS 45 s odkazem LG 48.

⁷⁵ OPATRŇY, Aleš, Pastorační společnost v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří 2001, s. 37-38.

2. Specifika dominikánské pastorace

Nejprve se zamysleme nad charismatem Řádu kazatelů - dominikánů. Charisma řádu je podíl členů na osobním charismatu zakladatele, jímž ho obdařil Duch svatý pro dobro církve; může být v průběhu času obohacováno osobními charismaty bratří a sester, zvláště svatých, a přizpůsobovat se potřebám doby. Dominikáni se zrodili ve chvíli konfliktu mezi církví a světem. Na počátku 13. století už vzniká moderní společnost se svými městy, obchody a univerzitami; církev nedovede odpovědět na potřeby rychle rostoucích měst, které stávající systém venkovských farností není schopen pokrýt. Jazyk i projev církve se odcizil životnímu stylu lidí. Rozmáhají se evangelikální laická hnutí chudých. Na tuto situaci odpovídají žebravé řády, které se usazují ve městech a na universitách.

Viděli jsme, že Druhý vatikánský koncil se snažil překlenout roztržku mezi církví a moderním světem. Církev přestala čekat, až se svět vrátí k ní, a především v pastorální konstituci *Gaudium et spes* udělala obrovský krok vstříc světu. Dominikáni byli od svého založení posláni do světa, mezi moderní lidi, kteří se necítí být přitahováni Kristem, můžeme tedy očekávat, že obrat, který se odehrál na Druhém vatikánském koncilu, najde podstatnou odezvu právě u nich - v Řádu kazatelů.

2.1 Obnova řádu po Druhém vatikánském koncilu

Druhý vatikánský koncil vybídl k přizpůsobené obnově řeholního života podle zásad dekretu *Perfectae caritatis*, které můžeme shrnout takto: následování Krista, život v duchu evangelních rad, návrat k počátkům řádu, účast na životě církve, znalost současných životních poměrů, přizpůsobená obnova.⁷⁶ Po koncilu mělo každé řeholní společenství revidovat své stanovy. Dominikáni tak učinili po dvouleté přípravné práci na kapitule r. 1968. Stanovy jsou uvedeny *Základní ústavou*, která „skvěle vystihuje cíl řádu pomocí slov papeže Honoria III. Papež psal Dominikovi a jeho bratřím: 'Ten, který obohacuje svou církev stále novým potomstvem, chtěl připodobnit tuto ... dobu dobám dřívějším a šířit katolickou víru. Proto vám vnukl zbožnou touhu, abyste si zvolili chudobu a přijali řeholní život, věnovali se hlásání Božího slova a po celém světě zvěstovali jméno našeho Pána Ježíše Krista'.⁷⁷ Vidíme zde čtyři prvky: chudobu a řeholní život, službu slova a univerzální poslání. Chudoba a řeholní život jsou zaměřeny k cíli, jímž je služba slova ke spáse všech lidí. „Řád bratří Kazatelů ... je si totiž 'od začátku vědom, že byl založen zvláště pro

⁷⁶ PC 2. Srov. též motu proprio *Ecclesiae sanctae* z 6. srpna 1966.

⁷⁷ FERNÁNDEZ, Aniceto, Všem našim v Božím Synu milovaným bratřím ..., list z 1. 11. 1968, in *Kniha stanov a nařízení bratří řádu Kazatelů*, Praha 2001, s. IX. Srov. *Základní ústava, I., Kniha stanov...*, s. 4, kde je citována bula Honoria III. sv. Dominikovi z 18. 1. 1221, publikovaná in KOUDELKA, Vladimír Josef, ed., *Monumenta diplomatica S. Dominici, Romae* 1996, s. 144.

kázání a pro spásu duší'.⁷⁸ Profesí jsou bratři zasvěceni Bohu a zcela oddáni církvi, v níž jsou 'cele určeni k neztenčenému hlásání Božího slova'.⁷⁹

Naplnění univerzálního poslání řádu napomáhá jednota profese, jíž „jsou všichni bratři bezprostředně vázáni“⁸⁰ magistrovi řádu. Poslušnost je vyvážena účastí všech bratří na řízení. Společné řízení slouží rozvoji řádu a kritické reflexi, nezbytné pro „poslání řádu, které řád zavazuje, aby svou přítomnost ve světě přizpůsoboval každé generaci“.⁸¹ Úkol řádu a z něj vyplývající způsob života si zachovávají v církvi svůj trvalý význam, ale když „nastanou podmínky pro změny a vývoj“, je důležité je nově pochopit ve světle evangelia a znamení doby. Řád „rozlišuje a schvaluje to, co je v přáních lidí dobré a užitečné, a to potom přejímá do nezměnitelného souladu základních prvků svého života.“⁸²

Když bratři těsně po koncilu promýšleli své poslání v moderním světě, jeden z nich, Valentine Walgrave, přispěl do diskuse knihou,⁸³ která je zajímavá tím, že autor v době, kdy převládala tendence věnovat většinu sil apoštolátu, zvolil za základ svých úvah „kontemplativní rozměr řádu ... ve vztahu k jeho apoštolskému a doktrinálnímu poslání“.⁸⁴ Magistr řádu Aniceto Fernández v předmluvě doporučil knihu bratřím ke studiu. Autor vidí jako znamení doby žízeň po transcendentnu: „Úplná socializace nestačí k tomu, aby se člověk zbavil dusivého pocitu vnitřní osamělosti. Stále více lidí tvrdí, že bez jakéhokoli spojení s transcendentním světem (buť chápaným jen jako kosmické neosobní Bytí ...), si člověk nemůže udržet duševní rovnováhu.“ Vyjadřuje přesvědčení, že řád splní svůj úkol, když půjde cestou, kterou mu vyznačil sv. Dominik. „Jinak budeme možná dělat užitečné věci a budeme vynikající kněží, ale nikdy nebudeme bratři Kazatelé. Kromě toho necháme bez odpovědi určitou potřebu naší doby.“⁸⁵

2.2 Apoštolský řád na kontemplativním základě

Služba slova bratří Řádu kazatelů vychází z apoštolského života na kontemplativním základě. „Máme účast na poslání apoštolů a bereme na sebe i způsob jejich života, tak jak ho chápal svatý Dominik,⁸⁶ tj. společný život, evangelní rady, slavení liturgie, vnitřní modlitba, studium, řeholní observance. „To všechno přispívá nejen k Boží slávě a k našemu posvěcení, ale také to přímo slouží spásě lidí. Tyto prvky totiž svorně připravují na kázání a podněcují k němu, ovlivňují ho a zase ... jsou jím ovlivňovány. Jsou-li pevně

⁷⁸ Základní ústava, III., Kniha stanov..., s. 4, s citací z úvodní části Prvotních stanov.

⁷⁹ Srov. Základní ústava, III., Kniha stanov..., s. 4, s citací buly papeže Honorio III. všem prelátům církve ze 4. 2. 1221, in KOUDELKA, Monumenta diplomatica S. Dominici, 145.

⁸⁰ Základní ústava, VI., Kniha stanov..., s. 5.

⁸¹ Základní ústava, VII., Kniha stanov..., s. 6.

⁸² Základní ústava, VIII., Kniha stanov..., s. 6.

⁸³ WALGRAVE, Valentine, Dominican Self-Appraisal in the Light of the Council, Chicago 1968.

⁸⁴ WALGRAVE, op. cit., s. viii.

⁸⁵ WALGRAVE, op. cit., s. 35 a 37.

⁸⁶ Základní ústava, IV., Kniha stanov..., s. 4.

mezi sebou spojeny, harmonicky uspořádaný a navzájem se obohacují, vytvářejí ve své syntéze vlastní život řádu. Je to život v plném smyslu apoštolský, ve kterém mají kázání a nauka vycházet z překypující kontempace.⁸⁷ Pro dominikánskou pastorační je typické její vnitřní spojení s životem v řeholní komunitě. Mezi společným životem a posláním trvá určité napětí, ale to se považuje za životodárné a řeší se dispenzí, chápanou jako prostředek k cíli.⁸⁸ Zvláštní charisma řádu spočívá právě v tomto spojení pastorační a kontempace: má to být život zcela obrácený k člověku a zároveň zcela k Bohu.

Kontemplativní základ získal sv. Dominik v reformované kapitule augustiniánů, kde žil jako řeholní kanovník. Když se setkal s bídou těch, kdo se odvrátili od pravdy o vtělení k dualistickým bludům, šel k nim, aby jim hlásal osvobozující pravdu evangelia.⁸⁹ Podle raného svědectví „jeho soucit neznal hranic. Vynakládal své úsilí pro spásu bližních více než kdokoli jiný.“⁹⁰ Měl zvláštní milost pro hříšníky, ubohé a zarmoucené, které nosil „v nejvnitřnější svatyni“ soucitu.⁹¹ Tak naplnil ideál pastýře podle sv. Řehoře, který nám připomíná papež Benedikt: „Dobry pastýř musí být zakořeněn v kontemplaci. Jedině tímto způsobem totiž bude schopen niterně vnímat potřeby ostatních, které se tak stanou jeho vlastními: ... skrze niterné soucítění na sebe bude vztahovat slabosti ostatních.“⁹²

2.3 Zaměření všech prvků ke službě slova

Z historického pohledu jsou dominikáni prvním řádem, v němž bylo „od samotného počátku ... vše podřízeno misijním a pastoračním potřebám.“⁹³ Chudoba a putování byly podmínkou autenticity kázání a dostupnosti kazatele,⁹⁴ studium připravovalo k modlitbě a kázání. V době, kdy r. 1215 vyhlásil IV. lateránský koncil nutnost studia pro všechny kleriky,⁹⁵ sv. Dominik postavil studium jako jeden ze čtyř pilířů řádu vedle společného života, modlitby a kázání. „Každý klášter musil mít učitele teologie. Jeho přednášky měli sledovat všichni členové kláštera. Tím byla zajištěna stálá formace pro všechny bratry.“⁹⁶ Studium i všechny ostatní řeholní prvky byly zaměřeny ke službě slova.

Dominik s bratry byli nejprve pověřeni kázat v diecézi Toulouse, později byli přímo nazváni Kazateli a doporučení papežem celé církvi.⁹⁷ Tím vznikl v církvi nový řád zcela určený ke kázání. Věřoučné kázání bylo původně věcí biskupů, ale IV. lateránský koncil

⁸⁷ Základní ústava, IV., Kniha stanov..., s. 4-5.

⁸⁸ Tamtéž, VI., s. 5.

⁸⁹ Srov. KOUDELKA, Vladimír J., Dominik - Zvěstování Božího slova, Tišnov 1992, s. 9.

⁹⁰ Tamtéž, s. 50.

⁹¹ JORDÁN Saský, Kniha o začátcích řádu Kazatelů, č. 12; česky Život sv. Dominika, Olomouc 1941, s. 20.

⁹² BENEDIKT XVI., Deus caritas est, 7, Praha 2006, s. 15.

⁹³ LAWRENCE, Hugh, Dějiny středověkého mnišství, Praha 2001, s. 250.

⁹⁴ Viz např. KOUDELKA, Dominik, s. 27 n.

⁹⁵ Text koncilního dekretu cituje AMBROS, Pavel, Fundamentální pastorální teologie I, Olomouc 2002, s. 11.

⁹⁶ KOUDELKA, Dominik, s. 38.

⁹⁷ Srov. papežská bula z r. 1217 in KOUDELKA, Monumenta diplomatica ..., s. 78. Viz k tomu komentář od KOUDELKY in OPusculum 5/2003, s. 11-14.

chtěl, aby ti biskupové, kteří se nemohou svému úkolu plně věnovat, jím pověřovali vhodné kněze: „Biskupové zvolí vhodné lidi, kteří budou vykonávat blahodárnou službu posvátného kázání ...“⁹⁸ Posvátné kázání je hlásání evangelia, jež bylo od počátku svěřeno apoštolům a jejich nástupcům. Tomáš Akvinský rozlišuje různé typy kázání: *apologetické*, které rozptyluje námitky proti víře, *katechetické*, které ji předává, *morální*, které učí, jak ji žít. Tzv. *svaté* kázání je věroučné. Právě jím byl pověřen Řád kazatelů.⁹⁹ Má to být kázání, které vzbuzuje víru a hlouběji přetváří celý život k budování Kristova těla.¹⁰⁰ Má vycházet z kontempace a vést k ní. „Není ničím jiným než přetékáním a šířením kontemplativního života, a proto vyžaduje intenzivní kontemplativní život.“ Kontemplativní život kazatele je i jedním z principů evangelizace: „Máme-li se dotknout srdcí pohanů a ateistů, kteří si své pohanství spiritualizovali, musíme být kontemplativní.“¹⁰¹

2.4 Kněžský charakter řádu a dominikánská rodina

„Protože služba slova a přísluhování svátostmi víry je úkolem kněží, je náš řád kněžský.“¹⁰² Kněžským svěcením se bratři stávají spolupracovníky biskupů.¹⁰³ Je pravda, že někteří z bratří jsou laici, že řád má od počátku kontemplativní větve mnišek a laickou větev (tzv. terciáře), že se kolem něj během staletí seskupila rozvětvená dominikánská rodina, zahrnující kongregace činných sester i bratří, sekulární instituty, sdružení kněží, hnutí mládeže a dobrovolníků, růžencová bratrstva atd., ale toto bohatství nic neubírá z prvotního charismatu sv. Dominika, které úzce souvisí s kněžskou službou. Ideálně se v pastoraci navzájem doplňuje svátostné a všeobecné kněžství. I sv. Kateřinu Sienskou, když kázala a vybízela k pokání, všude doprovázela skupina kněží - zpovědníků.

Stanovy bratří definují vztah bratří k jiným větvím a sdružením v závěrečné hlavě první stati. Všechny složky dominikánské rodiny „mají účast na společném povolání a slouží svým jedinečným způsobem poslání řádu ve světě“.¹⁰⁴ Mnišky podporují poslání řádu modlitbou, sestry vydávají svědectví evangeliu slovem i skutkem, laici žijí ve světě spojení v apoštolském duchu sv. Dominika, sdružení kněží a jáhnů a sekulární instituty se inspirují jeho duchem. „Sdružení či bratrstva připojená k řádu napomáhají k obnově křesťanského života v Božím lidu ... a spolupracují s řádem v některé specifické oblasti apoštolátu.“¹⁰⁵ Tato různorodost slouží tomu, „aby řád mohl plněji vykonávat svou službu

⁹⁸ Conciliorum Oecumenicorum Decreta, Bologna 1991, s. 239-240. Cit. in AMBROS, Fundamentální pastorální teologie, s. 11.

⁹⁹ Viz Základní ústava, V., Kniha stanov..., s. 5.; PHILIPPE, Thomas, Rozdávát z plnosti kontempace, Praha 2003, s. 19.

¹⁰⁰ Srov. Základní ústava, V., tamtéž.

¹⁰¹ PHILIPPE, op. cit., s. 19.

¹⁰² Základní ústava, VI., tamtéž, s. 5.

¹⁰³ Srov. Základní ústava, V., tamtéž, s. 5.

¹⁰⁴ Kniha stanov a nařízení bratří řádu Kazatelů, 141., s. 35. Viz též Základní ústava, IX., tamtéž, s. 6.

¹⁰⁵ Kniha stanov ..., 152, s. 36.

na různých polích jak církve, tak světa.¹⁰⁶ Laici mohou někdy působit v místech, kam se řeholník stěží dostane nebo kde nebude přijat bez předsudků. Na druhou stranu apoštolát laiků a sester je oživován Kristem skrze svátostnou službu kněží.

Spolupráce se sestrami má v řádu dlouhou tradici. Už r. 1968 magistr řádu Aniceto Fernandez napsal dopis všem kongregacím dominikánek po celém světě: „Nadešel čas, abychom pečlivě přezkoumali vzájemné vztahy. V tomto moderním světě, kam nás společně postavil náš Spasitel ..., jsme zváni, abychom společně přijali ducha a tradici, které jsme zdělili od sv. Dominika, a společně hledali a společně budovali komunity bratří a sester ve službě církvi.“¹⁰⁷ Později kapituly stále doporučují „větší a častější spolupráci mezi bratry a sestrami řádu v dílech apoštolátu, především v kázání a vyučování teologie a v rozvíjení nových forem kázání.“¹⁰⁸ Kapitula v Bologni r. 1998 věnuje celou první část svého dokumentu o poslání spolupráci mužů a žen a zdůvodňuje ji teologicky. Jako božské poslání pramení v Trojjediném Bohu, z něhož vše vychází a k němuž se vše vrací, tak i řád má zrcadlit svůj podíl na tomto poslání tím, že působí jako společenství, kde se různé větve vzájemně doplňují. „To, čím jsme, se nejvíce projevuje v naší spolupráci.“¹⁰⁹

Spolupráci s laiky se bratři věnovali zejména na kapitule v Avile r. 1986. Uvědomili si, že nemohou „účinně splnit poslání Řádu kazatelů, nebudou-li laici zodpovědně konat své poslání“.¹¹⁰ Bez jejich podílu „místní církve nejsou schopny zcela zakořenit v různých národech světa ani nelze dosáhnout potřebné inkulturace evangelia.“¹¹¹ Kapitula vydala dokument o laicích, podle nějž „jejich vlastním polem činnosti v úkolu evangelizace je rozsáhlý a složitý svět politiky a sociálních věcí, ekonomiky a kultury, věd a umění, mezinárodního života a ... sdělovacích prostředků. Co platí pro křesťanské laiky jako celek, platí tím spíš pro dominikánské laiky.“¹¹² Ve světě existují jednak tradiční formy dominikánského laikátu, jednak spontánně vznikají především mezi mládeží nové formy, které „samou svou existencí a dynamikou dosvědčují životaschopnost dominikánského laického ideálu.“¹¹³ Těchto skupin přibývá zvláště od 80. a 90. let 20. století a dnes se mohou k řádu přidružit v Mezinárodním dominikánském hnutí mladých. Pro obnovu tradiční formy dominikánského laikátu (terciářů) se konal r. 1985 Mezinárodní kongres dominikánských laiků v Montrealu, který revidoval řeholi laiků a předsunul před ni novou Základní ústavu, která slouží za společný základ všem formám dominikánského laikátu. Jednotlivé skupiny

¹⁰⁶ Kniha stanov a nařízení bratří řádu Kazatelů, 150, s. 36.

¹⁰⁷ FERNANDEZ, Aniceto, cit. in BYRNE, Damian, A Pilgrimage of Faith, Dublin 1991, s. 18.

¹⁰⁸ Akta generální kapituly Walberberg 1980, 66, in Constitutiones et Acta Capitulum Generalium Ordinis Fratrum Praedicatorum 1232-2001, CD, Romae-Berlin 2002.

¹⁰⁹ Akta generální kapituly Bologna 1998, 34, in Constitutiones et Acta ..., CD.

¹¹⁰ AGK Avila 1986, 83, 1, in Constitutiones et Acta ..., CD.

¹¹¹ Tamtéž, 83, E.

¹¹² Tamtéž, 85 A, s odkazem na EN 70.

¹¹³ Tamtéž, 85 B.

ať „k plnému začlenění do dominikánské rodiny přijmou montrealskou Základní ústavu,“ stanoví akta kapituly v Avile. „Každá skupina si samozřejmě zvolí svůj přednostní způsob apoštolátu, ale nejdůležitějším společným základem má být inspirovanost sv. Dominikem jakožto apoštolským mužem (*vir apostolicus*), který uměl spojit intenzivní kontemplaci božské pravdy s aktivním posláním do světa.“¹¹⁴

2.5 Evangelizace na hranicích a služba jednoty

Na kapitule v Avile si bratři uvědomili, že úkolem řádu je evangelizace na hranicích, v liniích zlomu, které protínají náš svět. Jsou to zejména:

- hranice mezi životem a smrtí (spravedlnost a mír ve světě);
- hranice lidskosti a nelidskosti (lidé na okraji společnosti);
- hranice křesťanství (dialog se světovými náboženstvími);
- hranice náboženské zkušenosti (výzva sekulárních ideologií);
- hranice církve (výzva nekatolických náboženství a sekt).¹¹⁵

Díky svému univerzálnímu poslání může řád sehrát určitou roli ve službě sjednocení lidstva. „Hlásáme Boží království, v němž veškeré lidstvo bude smířeno v Kristu. Naše slova mají autoritu, když my sami jsme jednotní.“ Timothy Radcliffe vidí jako podstatnou součást kázání to, že řád přes všechna vnitřní napětí zůstal jednotný. „Politické spory, etnická napětí nebo dokonce války často rozdělují naše země. Musíme ztělesňovat pokoj, který hlásáme.“¹¹⁶ Řád má poslání sjednocovat: „na podporu jednoty mezi všemi křesťany ať bratři pěstují ekumenického ducha mezi katolíky a navazují upřímný dialog s nekatolíky, aby bylo odstraněno pohoršení z rozdělení“. Po přípravě a „v duchu opravdového dialogu ať bratři zavádějí hovory se stoupenci nekřesťanských náboženství a s nevěřícími.“¹¹⁷

Příkladem evangelizace na hranicích ve službě jednoty je Pierre Claverie OP, biskup Oránu v Alžírsku, který vědomě dal život za církev, když se rozhodl navzdory hrozbám neopustit alžírský lid. Krátce předtím, než byl r. 1997 zavražděn, řekl, v čem vidí smysl té přítomnosti: „Církev naplňuje své povolání a poslání, když je přítomna tam, kde je lidstvo trháno na kusy Ježíš zemřel pověšen mezi nebem a zemí, s rukama rozpraženýma, aby shromáždil děti Boží rozptýlené hříchem, izolované a postavené proti sobě, dokonce proti Bohu samému. Ježíš se postavil do epicentra tohoto tragického zlomu V Alžírsku jsme přesně na seismických čarách, které protínají svět: islám-západ, sever-jih, bohatí-chudí. To je pro nás to pravé místo, protože právě tady může zazářit Světlo Vzkříšení.“¹¹⁸

¹¹⁴ AGK Avila 1986, 85 B, in Constitutiones et Acta ..., CD.

¹¹⁵ Tamtéž, 7.

¹¹⁶ A City Set on a Hilltop Cannot be Hidden: A Contemplative Life, in To Praise ..., Dublin 2004, s. 529.

¹¹⁷ Kniha stanov a nařízení bratří řádu Kazatelů, 123. a 111., s. 32 a 30.

¹¹⁸ Cit. in RADCLIFFE, Timothy, A Life that was Given, in Sing a New Song, Dublin 2000, s. 299.

2.6 Priority kázání

„Bratři mají kázat jakoukoli formou, avšak při určování priorit at' hledí na potřeby církve, jak se projevují jejím hlasem a ve znameních doby.“¹¹⁹ Na generální kapitule v Quezon City r. 1977 si bratři určili čtyři priority, které pozdější kapituly dále rozvinuly:

1. katecheze v dechristianizovaném světě;
2. evangelizace různých kultur - filosofické a teologické zkoumání kultur, intelektuálních systémů, sociálních hnutí a mimokřesťanských náboženských tradic;
3. spravedlnost ve světě - kritická analýza kořenů, forem a struktur nespravedlnosti v dnešním světě a evangelní praxe směřující k osvobození a celkovému rozvoji člověka;
4. zapojení prostředků sociální komunikace do hlásání Božího slova.¹²⁰

Následující kapitula v Oaklandu potvrdila, že tyto priority jsou zakotveny v tradici řádu a poukázala na jejich vzájemnou provázanost.¹²¹ Zároveň vybídla řád ke změně mentality: „Slyšíme volání přicházející z dnešního světa?“ Nepotřebujeme se obrátit od „pohodlí a bezpečí, které vytváří mentalitu protivící se každé změně“? Je třeba obnovit Dominikova „ducha putování a pohyblivosti“ a znovu získat onu „chudobu, která nás osvobozuje pro Ducha a otvírá nás nářku trpících“.¹²² První list nynějšího magistra řádu Carlose Azpiroze Costy je celý věnován obnově putování. Poslání řádu může ochromovat fyzická, duševní i duchovní strnulost. „Neschopnost pohybu působí jakýsi druh ochrnutí, jistou 'usedlost', která nakonec smrtelně zraňuje ty nejušlechtlejší síly naší existence a života jakožto dcer a synů sv. Dominika.“¹²³ Poslání řádu vyžaduje ode všech bratří disponibilitu.

2.6.1 Katecheze v dechristianizovaném světě

Katecheze se zaměřuje se především na ty, kdo vyrostli v křesťanské tradici, ale odcizili se jí, na lidi indiferentní a na ty, kdo se stavějí vůči církvi negativně. Má mít velikonoční charakter, zvát k osobnímu obrácení a podporovat poslání laiků v církvi.

V době, kdy začínal 2. vatikánský koncil, si bratři uvědomili na kapitule v Toulouse, že by se měli kromě kázání v přesném smyslu věnovat „sapienciální a apoštolské misi řádu,“ tj. rozvíjení a šíření teologické a exegetické kultury, duchovní a doktrinální pomoci vědcům a těm, kdo pracují ve světě průmyslu a techniky, evangelizaci zemědělců a dělníků, duchovní a doktrinální asistenci profesorům a studentům a těm, kdo se věnují řešení

¹¹⁹ Kniha stanov ..., 106. § I., s. 29.

¹²⁰ Viz AGK Quezon City 1977, Appendices, s. 51, in Constitutiones et Acta ..., CD.

¹²¹ Srov. např. BYRNE, Damian, In Mission Together, in To Praise ..., s. 249.

¹²² AGK Oakland 1989, 43, I. Cit. in COSTA, Carlos Azpiroz, Jdeme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele, Praha 2004, s. 19.

¹²³ Tamtéž, 1, s. 1.

ekonomicko-sociálních a politických otázek.¹²⁴ V těchto prostředích by měli být bratři přítomni, aby pomáhali, jak řekne zakrátko koncil, „lidem vzdělaným v různých oborech k plnější znalosti víry“.¹²⁵ Kapitula v Bogotě upozorňuje, aby se nezapomínalo na to, že dominikánské kostely mají být „opravdovými středisky kázání, liturgického života, křesťanského společenství a apoštolského vyzařování“.¹²⁶ Specializované oblasti kázání jsou nutné a zcela v souladu s posláním řádu, ale evangelijní a bezprostředně biblické hlásání zůstává nejvyšší formou kázání. „Ať bratři vedou křesťany kázáním postupně ke zralosti a k odpovědné víře, aby se církev obnovila a utvrdila v evangelijním svědectví. Ať věnují zvláštní péči homilii a jiným způsobům kázání, které souvisejí s liturgickými úkony a svátostmi a hluboko pronikají do života věřících.“¹²⁷ Kázání vrcholí slavením svátostí.¹²⁸ Svátost smíření je hlásáním slova na osobní rovině.¹²⁹ „Jak říká sv. Augustin, slovo je slyšitelnou svátostí a svátost viditelným slovem,“ proto by bylo chybou „ignorovat příležitosti ke slavení Slova, jaké nám nabízí slavení svátostí“.¹³⁰ I růženec je formou kázání, protože je „cestou k nazírání na Kristova tajemství a školou života podle evangelia. ... Vykládá učení víry ve světle účasti Panny Marie na tajemství Krista a církve.“¹³¹

Dva roky po vydání apoštolské exhortace Pavla VI. *Evangelii nuntiandi* ji generální kapitula řádu doporučila všem bratřím jako nejlepší normu Kazatelů, určených k tomu, aby „po celém světě zvěstovali jméno našeho Pána Ježíše Krista“,¹³² jak praví zakládací bula. To, že kapitula doporučuje exhortaci použitím slov papežské buly, jistě není náhodné: jako by tím chtěla říct, že exhortace je jejím výkladem od současného papeže. Magistr Damian Byrne řekl: „Ve slovech Pavla VI. o metodách evangelizace v EN 40-48 se zrcadlí přesvědčení sv. Dominika,“¹³³ který v době, kdy běžnou metodou evangelizace byly křížové výpravy, volí cestu osobního příkladu a dialogu. A opět: „Připadá mi, že když papež píše o kázání 'svědectvím, slovem a osobním hlásáním evangelia', popisuje Dominikův program.“¹³⁴ Slova jsou prázdná, nejsou-li podložena životem: „klíčem Dominikova kazatelského úspěchu byl jeho způsob života. Určitě by sdílel cítění *Evangelii nuntiandi*: '... dnešní člověk raději naslouchá svědkům, kteří něco dokazují činy, než učitelům, kteří to vykládají slovy, a učitelům naslouchá jen tehdy, jsou-li zároveň i svědky.“¹³⁵

¹²⁴ AGK Toulouse 1962, 201, in *Constitutiones et Acta ...*, CD. Srov. *Kniha stanov ...*, 103, s. 29.

¹²⁵ GS 62.

¹²⁶ Srov. *Kniha stanov ...*, 126, s. 32.

¹²⁷ Tamtéž, s. 32.

¹²⁸ Srov. tamtéž, 105 § I., s. 29.

¹²⁹ AGK Bogota 1965, 316; 324; 325, in *Constitutiones et Acta ...*, CD. Srov. *Kniha stanov ...*, 105, § III.

¹³⁰ BYRNE, *The Ministry of Preaching*, in *A Pilgrimage of Faith*, Dublin 1991, s. 28.

¹³¹ *Kniha stanov ...*, 129., s. 33.

¹³² AGK Quezon City 1977, č. 16, in *Constitutiones et Acta ...* Srov. *Základní ústava, I*, in *Kniha stanov ...*, 4.

¹³³ BYRNE, *The Challenge of Evangelisation*, in *A Pilgrimage of Faith*, s. 9.

¹³⁴ BYRNE, *In Mission Together*, in *To Praise ...*, s. 250.

¹³⁵ BYRNE, *The Ministry of Preaching*, in *A Pilgrimage of Faith*, s. 21, s odkazem na EN 41.

Pastorace v Řádu kazatelů má vycházet ze společného života, sdílení víry, modlitby a studia. Kazatel může věrohodně hlásat jen to, co žije. Kvalita jeho života i vztahů vyzařuje z jeho slov, gest a jednání. Jak napsal Simon Tugwell, „ten, kdo je kazatelem a zároveň bratrem, může se bolestně a nejspíš s velmi střídavými úspěchy učit, co pro Boha znamená být tváří - právě tím, že má lidskou tvář, která se umí usmívat a smát a plakat a tvářit se znuřeně ... Právě v celé své jedinečnosti a neopakovatelnosti, která je věčně platná a Bohem chtěná, jsme i my zjevením, odhalením, vyjádřením Toho, který je Jediným Slovem.“¹³⁶ Kázání je společným dílem, je věcí celé komunity. I když u ambonu nebo za katedrou stojí jen jeden, reprezentuje celou komunitu. Proto se často v tradici řádu říkalo konventu Svaté kázání.¹³⁷ Pavel VI. nazval znamením doby žížeň po opravdovosti. Zvláště mladí lidé kladou hlasatelům otázku: „Věříte skutečně tomu, co hlásáte? Žijete podle toho, čemu věříte? A kázete opravdu to, co sami prožíváte?“¹³⁸ Kazatel má číst, rozjímat a žít slovo Písma, a to ve své osobní situaci, ve své době, společně s druhými. Damian Byrne napsal: „Stále doporučuji komunitám, aby se scházely a dělily se o své úvahy, pohledy a zkušenosti jako příprava na příští kázání. Ideální by bylo, kdyby při tom mohli být i laici, včetně sester a dalších, kdo se věnují pastoraci.“¹³⁹

2.6.2 Inkulturovaná evangelizace

Druhou prioritou řádu je evangelizace založená na filosofickém a teologickém zkoumání různých kultur, intelektuálních systémů, sociálních hnutí a náboženských tradic působících mimo historickou oblast křesťanství. Řád má napomáhat zakořenění křesťanství v jiných kulturách, zrození nových forem bytí křesťanem. Stanovy doporučují vytvářet výzkumná střediska za tímto účelem.¹⁴⁰

Papež Pavel VI. prohlásil v r. 1970, že „dominikánský řád by se bezpochyby provinil sám proti sobě, kdyby se odvrátil od svého misijního poslání“.¹⁴¹ Později napsal: „Je třeba evangelizovat kulturu a jednotlivé kultury, jež lidé vytvořili, a to v tak plném a rozsáhlém smyslu, jakého tyto pojmy nabývají v konstituci Radost a naděje.“¹⁴² Inkulturace patří mezi hlavní metody evangelizace. Způsoby hlásání evangelia se mají měnit podle místních, časových a kulturních okolností.¹⁴³ Bratr Damian Byrne čerpal z vlastní zkušenosti z misíí v Latinské Americe, když napsal v listu řádu o inkulturaci: „Ve skutečnosti máme v církvi často spíš akulturaci, kdy dvě kultury žijí vedle sebe. Jen na málokterých místech jsme se

¹³⁶ The Way of the Preacher, London 1979, s. 96, cit. in RADCLIFFE, Medvěd a mniška, Praha 2004, s. 44.

¹³⁷ Srov. Kniha stanov ..., 100 § I., s. 28.

¹³⁸ EN 76, cit. in BYRNE, The Ministry of Preaching, in A Pilgrimage of Faith, s. 23.

¹³⁹ Srov. BYRNE, First Assignations, in A Pilgrimage of Faith, s. 100 aj.

¹⁴⁰ Srov. Kniha stanov ..., 121., s. 32.

¹⁴¹ Cit. in BYRNE, The Challenge of Evangelisation, in A Pilgrimage of Faith, s. 5.

¹⁴² EN 19 s odkazem na GS 53.

¹⁴³ EN 40, cit. in BYRNE, The Challenge of Evangelisation, in A Pilgrimage of Faith, s. 13.

dostali dál. Bývá určitá tolerance a úcta k jiným kulturám, ale často nedochází k jejich skutečnému pronikání.¹⁴⁴ Má-li k němu dojít, je zapotřebí dobře poznat a docenit místní kultury, zhodnotit, co je v nich slučitelné s evangeliem, a nechat tím obohatit vlastní chápání evangelia. To „nám pomůže očistit prožívání evangelia v dané kultuře.“ Kontakt s jinou kulturou obohacuje i křesťany, jak sám zakusil: „V mé vlastní tradici není nic, co by se bylo srovnatelné s úctou k lidem, jakou vidíme na východě. Myslím na to, jakým způsobem je celebrant zdraven při mši, na rituál, projevy zbožné úcty k Písmu, projevy úcty vůči stvoření užitím světla a květin; tím vším se vyjadřuje určitá kultura.“¹⁴⁵

Inkulturovaná evangelizace má být vyzařováním společného života: „Naši misionáři ať pokud možno zavedou řeholní život a snaží se žít v dokonalé komunitě;“ v misijním území se má co nejdříve zřídit „konvent, který by vyjadřoval dominikánský život podle požadavků, génia a specifického rázu národa, který je evangelizován, aby se jevil ve své vlasti jako prvek domácí a ne jako cizí;“ mají se převzít „asketické a kontemplativní tradice, které jsou v souladu s dominikánským životem a jejichž semínka vložil leckdy Bůh do starých kultur ještě před hlásáním evangelia.“¹⁴⁶

Evangelizace není možná bez spolupráce mezi provinciemi.¹⁴⁷ Požadavek spolupráce byl zpočátku zčásti odůvodněn prakticky, aby mladé církve netrpěly poklesem stavu bratří v západní Evropě v prvních desetiletích po Druhém vatikánském koncilu, kdy některé provincie už nebyly schopny vysílat své členy do misijních vikariátů v takovém počtu jako dříve. Magistr řádu bratr Damian Byrne tehdy vyzval přímo všechny bratry po celém řádu: „Naléhavě vás vybízím, abyste v komunitách rozlišili ty, kdo jsou schopni a ochotni zapojit se do inkulturované evangelizace v kontextu jiné země, abychom jako řád svědčili o širší univerzalitě církve.“¹⁴⁸ Hlavním důvodem spolupráce je svědectví o univerzalitě církve, a zde má své místo také spolupráce se sestrami a laiky, o níž jsme mluvili výše v souvislosti s dominikánskou rodinou. Tato spolupráce může být opravdovým svědectvím. „Dnes není pochyb o tom, že řád je povolán kázat evangelium, a to společně. Sama naše různost a poctivé úsilí o to, abychom rostli jako rodina a spolupracovali ve svém evangelním poslání, je ... reálným aspektem našeho kázání ve světě.“¹⁴⁹ Podle akt kapituly v Quezon City „máme v této době před sebou úkol stát se tím, co sv. Dominik začal: rodinou, spojenou v jednotě života a v komplementaritě služeb církvi a světu“.¹⁵⁰

¹⁴⁴ BYRNE, The Role of Dominicans in the World Today, in A Pilgrimage of Faith, Dublin 1991, s. 77.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Kniha stanov ..., 119., s. 31.

¹⁴⁷ BYRNE, The Challenge of Evangelisation, in A Pilgrimage of Faith, s. 7 nn. Srov. Kniha stanov ..., 114., s. 31.

¹⁴⁸ BYRNE, The Challenge of Evangelization, in A Pilgrimage of Faith, s. 17.

¹⁴⁹ BYRNE, The Ministry of Preaching, in A Pilgrimage of Faith, s. 31.

¹⁵⁰ AGK Quezon City, č. 64, in Constitutiones et Acta ..., CD.

2.6.3 Spravedlnost a mír

Cílem je kritická analýza kořenů, forem a struktur nespravedlnosti v současných společnostech spolu s evangelní praxí směřující k osvobození a celkovému rozvoji člověka, která má vycházet z rozboru sociální situace a čerpat z biblických a teologických pramenů. „Úloha hlásání nebeského království, které začalo vtělením Božího Slova a směřuje k obnovení všech věřících v Kristu, nás zavazuje k rozvíjení správného společenského řádu.“¹⁵¹

Teologické a filosofické zkoumání příčin nespravedlnosti má v řádu dlouhou tradici. Za budovou OSN stojí socha dominikána, který je pokládán za zakladatele mezinárodního práva: Francisco de Vittoria s bratry z univerzity v Salamance odhalil falešnou mytologii dobyvatel Nového světa, a tím postavil protesty spolubratra Bartoloměje de Las Casas proti krutému zacházení s domorodci na pevný základ. Jejich spolupráci komentoval bratr M.-D. Chenu slovy: „Je nesmírně podnětné si všimnout, jak spekulativní nauka tohoto prvního velkého učitele mezinárodního práva ... vychází vstříc Las Casasově evangelizační činnosti. Ve Vittoriovi hájí tohoto proroka teolog.“¹⁵² Asi proto, že M.-D. Chenu byl považován za neoficiálního teologa hnutí dělnických kněží, je mu Vittorioův postoj tak blízký. Řád potřebuje bratry a sestry, kteří by byli schopni odborné sociální, politické a ekonomické analýzy. „Nestačí se jen rozhořčovat nad nespravedlnostmi světa,“ napsal magistr řádu Timothy Radcliffe, „naše slova budou mít autoritu jedině tehdy, budou-li zakořeněna v řádném ekonomickém a politickém rozboru příčin nespravedlnosti.“¹⁵³ Kapituly doporučují specializované studium jako službu celému řádu.¹⁵⁴ Podle stanov mají bratři „spolu s odborníky v různých společenských vědách a se zřetelem na teologická hlediska ... zkoumat lidské a mravní problémy,“¹⁵⁵ které vznikají za stále nových okolností. Počet bratří s tímto povoláním nebude nikdy vysoký, ale jejich úloha v řádu je nezastupitelná.

Papež Jan Pavel II. řekl v poselství ke generální kapitule bratří slavené v Římě r. 1983: „Vy, dominikáni, máte poslání hlásat, že Bůh je živý, že je Bohem života, a že v něm je kořen důstojnosti a naděje člověka, který je povolán k životu.“¹⁵⁶ Bratři si uvědomují: „Nemáme žádný důvod kázat, pokud naše kázání neprobouzí naději.“¹⁵⁷ Téměř po celém světě, často právě tam, kde je důstojnost člověka ohrožena bídou a utrpením, jsou rozesety malé komunity bratří či sester, jejichž přítomnost je pro místní lidi posilou. Určitou možnost hájit jejich práva ve světovém společenství poskytuje stálá delegace řádu

¹⁵¹ Kniha stanov ..., 131., s. 33.

¹⁵² Prophetes et Théologiens dans l'Eglise, in Parole de Dieu II, Paris 1964, s. 211. Cit. in RADCLIFFE, The Wellspring of Hope, in To Praise ..., Dublin 2004, s. 369. Český Pramen naděje, in Salve 2 (1996) s. 15.

¹⁵³ Srov. RADCLIFFE, Timothy, The Wellspring of Hope. Český tamtéž, s. 15-16.

¹⁵⁴ Srov. AGK Roma 200-202, in Constitutiones et Acta ..., CD.

¹⁵⁵ Kniha stanov ..., 133, s. 33.

¹⁵⁶ Promluva v Castel Gandolfo, 5. 9. 1983, in AGK Roma 1983, Appendix, in Constitutiones et Acta ..., CD.

¹⁵⁷ AGK Bologna 1989, 43, IV, in Constitutiones et Acta ..., CD.

u Komise pro lidská práva OSN se statutem nevládní organizace, která byla zřízena na pokyn kapituly v Bologni r. 1998. „Vytvoření stálé delegace řádu u OSN *Dominicans for Justice and Peace* ve spojení s františkány představuje významný krok v angažovanosti řádu v obraně lidských práv a ve službě spravedlnosti a míru po celém světě. ... V různých částech světa se mnoho bratří a sester nachází ve velice obtížných situacích a někdy riskují i vlastní život po boku obětí globalizace.“¹⁵⁸ Úsilí delegace, v níž pracují společně bratři a sestry, už přineslo ovoce v zemích jako je Mexiko, Kolumbie, Brazílie, Írák, Východní Timor aj. Delegace pravidelně informuje řád o své činnosti.¹⁵⁹ Např. v lednu 2006 vyšla v celořádomém věstníku zpráva bratra Philippa LeBlanc o návštěvě Kolumbie, jejímž cílem bylo navštívit místní komunity, zjistit, jaká je situace a nabídnout pomoc, přičemž situace v Kolumbii byla v tomtéž roce na pořadu jednání Komise pro lidská práva OSN.¹⁶⁰

Snaha řádu přispívat vlastním způsobem k míru a rozvoji národů v duchu encykliky Pavla VI. *Populorum progressio* je zachycena už v aktech generální kapituly z r. 1971,¹⁶¹ ale teprve kapitula v Quezon City r. 1977 jasně řekla, že „spravedlnost je konstitutivním prvkem kázání evangelia“.¹⁶² Kapitula v Římě r. 1983 přiřadila ke spravedlnosti a míru také ekologii jako přednostní oblast zájmu dnešních lidí, zvláště mladých, kde se otevírá prostor svědectví o evangelní pravdě.¹⁶³

2.6.4 Sdělovací prostředky a kázání v globalizovaném světě

Cílem této priority je důvěryhodné kázání v dnešním světě, které volí účinnou formu a jazyk dnešní doby.¹⁶⁴ Tomuto jazyku učí samy sdělovací prostředky, které odhalují ono „rozštěpení mezi evangeliem a kulturou,“ které označil Pavel VI. za největší „drama naší doby“.¹⁶⁵ Jan Pavel II. nazval nové oblasti komunikace moderními areopagy, které je třeba evangelizovat. Zdaleka nejde jen o to, využít k hlásání evangelia sdělovacích prostředků, ale „poselství samo musí být integrováno do této 'nové kultury', kterou vytvořila moderní komunikace. Je to komplexní problém, protože tato 'nová kultura' vzniká ne tak ze svého věčného základu, ale spíše ze skutečnosti, že existují nové způsoby sdělování“.¹⁶⁶ Zejména internet vytváří jakoby nový svět, který postrádá věčný základ, je jen otevřeným prostorem, kde se uskutečňuje snadná a rychlá výměna informací. Tím se lidstvo stává globální vesnicí, a to přesto, že velká část lidí vůbec nemá přístup k internetu.

¹⁵⁸ AGK Providence 2001, 93, česky Akta volební generální kapituly Řádu Kazatelů 2001, Praha 2003, s. 25.

¹⁵⁹ Viz internetové stránky *Dominicans for Justice and Peace at the United Nations*, <http://un.op.org>.

¹⁶⁰ Viz Final Report on the Visit to Colombia, in *International Dominican Information*, 1/2006, 438, s. 27-29.

¹⁶¹ AGK Tallagh, 1971, 153, in *Constitutiones et Acta ...*, CD.

¹⁶² AGK Quezon City 1977, 19. II. 3, in *Constitutiones et Acta ...*, CD.

¹⁶³ Srov. AGK Roma 1983, 33, in *Constitutiones et Acta ...*, CD.

¹⁶⁴ BYRNE, *The Role of Dominicans in the World Today*, in *A Pilgrimage of Faith*, s. 79.

¹⁶⁵ *Evangelii nuntiandi*, 20, s. 18.

¹⁶⁶ *Redemptoris missio*, Praha 1994, 37 c, s. 46.

Na kapitule v Providence r. 2001 byly předneseny dvě pilotní přednášky, které měly dát směr práci kapituly. První se týkala globalizace. Robert Schreiter ji označil za jediný přiměřený způsob, jak popsat kontext hlásání v dnešní době. Přitom její průvodní rys, modernizace, není „zcela adekvátní hermeneutikou pro zkušenost těch, kdo v tomto kontextu žijí. Vždy zde existuje ... splývání premoderních, moderních a postmoderních proudů v našem světě.“¹⁶⁷ To se ukazuje nejvíc na problému vztahu násilí a náboženství v dnešním světě. Obrovská část světa (až 42 % lidí) nemá ani telefon.¹⁶⁸ Demokratické toku informací na druhou stranu umožňuje lidem ovlivňovat veřejné mínění.¹⁶⁹ Rozpor globalizace spočívá v rostoucí uniformitě, proti níž se staví snahy prosadit místní identitu. Odpor místních komunit bývá legitimní a nutný pro přežití, ale často je třeba ho usměrnit, aby nepodleh manipulaci. Úkolem hlasatelů evangelia je „pomáhat lidem vyjádřit místní identitu ve světle jejich víry a vztáhnout tuto identitu k širším skutečnostem,“ vytvořit „sociální prostor, kde lidé mohou najít sami sebe i druhé a uchopit své životy.“¹⁷⁰ To je posláním komunit bratří a sester, které žijí uprostřed místních kultur.¹⁷¹

Debata o lidských právech, která se rozvíjí i na internetu a ve veřejných sdělovacích prostředcích, je místem, kde by se bratři měli angažovat. Jestliže církev v Gaudium et spes vyzvala celou lidskou rodinu k dialogu o společných tématech, pak společným dobrem jsou jistě základní lidská práva. Názory na konkrétní obsah pojmu lidská práva se sice mohou lišit podle různých výchozích pozic, ale rozhovor o nich má smysl. Kapitula v Providence povzbudila bratry k účasti v řešení otázek lidských práv, protože to „má blahodárné důsledky pro dobré životní podmínky lidí“ a poskytuje to „mnoho příležitostí k mezináboženskému, ekumenickému i mezikulturnímu dialogu. Zde je autentické místo našeho kázání, neboť prosazování lidských a evangelních hodnot je aktuálním a konkrétním slovem o živém Bohu.“¹⁷²

2.7 Zaměření k pravdě

Pravda je heslem řádu: nikoli její obrana, ale otevřenost, vnímavost vůči ní. Studium pravdy patří ke kontemplativní dimenzi řádu. Je hledáním Boha, nasloucháním jeho Slovu, pozorností ke znamením jeho přítomnosti ve světě. Už prvotní stanovy říkají, že „studium má svrchovanou měrou směřovat ... k tomu, abychom mohli být užiteční duchovnímu prospěchu bližních.“ Bratři mají rozjímat „mnohostrannou Boží moudrost“ a učit se „tříbit

¹⁶⁷ SCHREITER, Robert, Hlásání evangelia v jedenáctém století, in AGK Providence 2001, česky Akta volební generální kapituly Řádu Kazatelů 2001, Appendix III., s. 114

¹⁶⁸ Srov. tamtéž, s. 115.

¹⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 115.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 116.

¹⁷¹ Srov. Současné výzvy pro poslání řádu, in AGK Providence 2001, č. 29-103. Česky tamtéž, s. 17-27.

¹⁷² AGK Providence, 53, česky tamtéž, s. 19. Srov. Kniha stanov ... , 104, s. 29.

sklon lidí k pravdě,¹⁷³ lidskému rozumu vrozený. Řádové studium bylo zpočátku převážně biblické a pastoračně zaměřené jako příprava ke kázání a zpovídání, světská filosofie byla považována za marnost. Sv. Tomáš Akvinský ukázal, že je třeba ji vzít vážně jako partnera v dialogu. Jeho slova: Jako je lepší osvěcovat než jen svítit, tak je lepší dávat jiným ovoce kontemplace než jen kontemplovat,¹⁷⁴ vyjadřují stručně a výstižně ideál pastoračního řádu.

Dominikánská spiritualita bývá nazývána spiritualitou otevřených očí. Sv. Dominik nechtěl studovat na mrtvých kůžích, když lidé hynuli hladem, a prodal knihy, aby vystavěl hospic.¹⁷⁵ Zdá-li se dnes kázání řádu málo účinné, pak je to prý možná tím, že řád stojí víc v tradici sv. Tomáše než sv. Dominika,¹⁷⁶ napsal bratr Damian Byrne na základě pokoncilní reflexe skupiny latinskoamerických teologů a pastýřů. V posledních desetiletích se zdá, že je tendence spíš opačná. Přitom církev potřebuje i teologickou službu řádu, jak opakovaně zdůrazňují papežové v projevech ke generálním kapitulám. Důležité je nestavět obojí do protikladu. Bratr Damian Byrne byl přesvědčen, že prvním krokem k tomu, „aby se v řádu naplno rozběhla teologická reflexe, je smířit mezi sebou misionáře a profesory, pastorační a intelektuální činnost ...' Napětí mezi pastorálním a akademickým oborem by mělo být oboustranně tvůrčí.“¹⁷⁷ Nikdo nemůže dojít k pravdě sám. Jak napsal Timothy Radcliffe ve svém listu o studiu, „dobrá teologie vzniká například tehdy, když biblista pomáhá bratrovi působícímu v pastorační službě pochopit jeho zkušenosti a bratr s pastoračními zkušenostmi zase pomáhá vědci porozumět Božímu slovu.“¹⁷⁸ Dominikáni přispěli ke koncilní obnově nejvíc společnou prací skupiny teologů z belgické školy v Le Saulchoir, k níž patřila nejen známá jména jako Yves Congar a Marie-Dominique Chenu, ale i další spolupratři.

Kapitula v Providence r. 2001 vydala dokument o intelektuálním životě řádu, zvaný příznačně *Misericordia veritatis*, který se zabývá vztahem pravdy a studia k milosrdenství. V úvodu zaznívají slova pastorální konstituce: „Intelektuální poslání řádu nás volá, abychom sdíleli nejen '*gaudium et spes*', ale i '*luctus et angor*' naší doby, její slzy a obavy.“¹⁷⁹ Podle přání sv. Dominika mají být bratři užiteční duším skrze intelektuální soucit a dělit se s nimi o milost pravdy.¹⁸⁰ Studium má probíhat v dialogu se všemi, kdo hledají pravdu.¹⁸¹ Nejen teologie a filosofie, nýbrž „všechny disciplíny – literatura, poezie, dějiny, filosofie, psychologie, sociologie, fyzika atd. –, které se snaží porozumět světu, jsou našimi spojenci v hledání Boha,“¹⁸² napsal bratr Timothy Radcliffe. Dominikáni by měli odvážně vstupovat

¹⁷³ Kniha stanov ..., 77 § 2, s. 22.

¹⁷⁴ Srov. *Summa Theologiae* IIa-IIae, ot. 188, a. 6.

¹⁷⁵ Srov. KOUDELKA, Dominik, 13, s. 50.

¹⁷⁶ *A Vision for our Times*, in *A Pilgrimage of Faith*, s. 84.

¹⁷⁷ *The Role of Study in the Order*, in *To Praise ...*, s. 273-274. Byrne zde cituje Felicísima Martíneze OP.

¹⁷⁸ RADCLIFFE, *Pramen naděje*, in *Salve* VI/1996, 2, s. 13.

¹⁷⁹ AGK Providence, 108-109, s citací z GS 1, in *Akta volební generální kapituly Řádu Kazatelů 2001*, s. 28.

¹⁸⁰ AGK Providence, 107. *Akta volební generální kapituly Řádu Kazatelů 2001*, s. 28.

¹⁸¹ Srov. AGK Providence, 114, tamtéž, s. 29.

¹⁸² RADCLIFFE, *Pramen naděje*, in *Salve* 2/1996, s. 4.

do diskutovaných otázek své doby. Jsou dědici tradice, která je něčím víc než naukovým systémem: je způsobem myšlení. Společná diskuse vede k pravdivějšímu poznání. Tomáš Akvinský bral vážně námitky protivníků, protože v nich tušil zrnko pravdy. Především uznával základní dobrotu a pravdivost stvoření. Věci jsou poznatelné, protože pravdivě vypovídají o sobě to, čím skutečně jsou, a lidský rozum je může skutečně, třebaže neúplně, poznat. Důvěra ve schopnost lidského rozumu poznat pravdu pramení z přesvědčení, že Bůh stvořil člověka tak, aby tíhnul k pravdě a aby v její kontemplaci došel úplného štěstí.¹⁸³ Sklon k pravdě má formovat celý život kazatele. Vybízí ho, aby žil pravdivě své vztahy k Bohu a k druhým, aby se díval na svět a na své bratry a sestry společně s Bohem a sdílel jeho radost z nich: „Bůh se těší sám ze sebe. Jeho potěšení je takové, že zahrnuje i potěšení ze všeho, co stvořil,“¹⁸⁴ řekl mistr Eckhart.

Cílem studia i kontemplace je přátelství s Bohem. Veškerá pastorace směřuje k tomu, uvádět druhé do tohoto přátelství. Podle magistra řádu Vincenta de Couesnongle potřebují kazatelé dvojí kontemplaci: kontemplaci ulice ve spojení s Ježíšovým pohledem, když vidí zástupy a je mu jich líto, a kontemplaci Ježíše v tajemství jeho lásky. Ten dvojí pohled má splývat v jediný. „Když nás slyší mluvit v kostele, v biblickém kroužku, na charismatickém modlitebním setkání, na univerzitní půdě, málokterí posluchači se dají napálit. Rychle poznají, který kazatel mluví o Příteli, s nímž stále přebývá, a který o něm mluví jako o cizinci, jehož zkouší představit jako kamaráda, s nímž si je důvěrně blízký. Ten první ví, jak mluvit o Bohu, protože má ve zvyku mluvit s Bohem“.¹⁸⁵

Bratr Paul Murray zjistil na základě starých svědectví, že kázání prvních dominikánů vůbec nebylo nudné, naopak, bylo tak živé, že ve vztahu k Božímu slovu a ke kázání rádi používali metaforu pití vína a opilosti. Vypadá to, že „dominikáni prvních dvou generací byli pověstní svým vášnivým stylem kázání.“¹⁸⁶ Jordán Saský vstoupil do řádu, když slyšel kázat bratra Reginalda, jehož „ohnivá výmluvnost jako planoucí pochodeň rozněcovala srdce všech, kdo ho slyšeli. Snad nikdo nebyl tak tvrdý jako skála, že by odolal takovému žáru. Celá Bologna byla ve varu.“¹⁸⁷ Paul Murray doložil, že intenzivní emocionální zápal tohoto typu nebyl mezi prvními bratry nijak vzácný. Teprve později, když bratři začali psát knihy o kázání a jiných tématech, začal být jejich styl mnohem chladnější a střízlivější. „V následujících staletích jsme začali ztotožňovat dominikánský přístup tak, jak je obvykle nejlepším, s milostí klidné, intelektuální objektivity. Ale je třeba poznamenat, že

¹⁸³ Srov. *Sententia Libri Ethicorum X*, 1177 b 31, in RADCLIFFE, *A City set on a Hilltop Cannot be Hidden. A Contemplative Life*, in *To Praise ...*, s. 527.

¹⁸⁴ Cit. in RADCLIFFE, *A City set on a Hilltop Cannot be Hidden. A Contemplative Life*, s. 523.

¹⁸⁵ *The Contemplative Dimension of Dominican Life*, in *To Praise ...*, s. 142.

¹⁸⁶ Dominikáni a nové víno evangelia, přednáška pronesená na Evropském setkání převorek klášterů mnišek Kazatelského řádu v Praze 2005, in www.moniales.meeting.op.cz. Autor připravuje knižní vydání v r. 2006.

¹⁸⁷ JORDÁN Saský, *Knížka o začátcích řádu Kazatelů*, 58; česky *Život sv. Dominika*, Olomouc 1941.

pro rané dominikány byla přinejmenším stejně tak charakteristická vášnivá vřelost, již se jejich kázání vyznačovala.¹⁸⁸ Podle vidění sv. Mechtily se „Dominik smál s pravým potěšením Ducha svatého“. Mistr Eckhart dokonce mluví o Božím smíchu a o „smíchu“ v samém srdci Trojice. V pasáži, která budí úžas, píše: „Otec se směje na Syna a Syn na Otce, a ten smích přináší potěšení, a to potěšení působí radost, a ta radost působí lásku“.¹⁸⁹ V dnešní době, jak se zdá, vzrůstá v řádu zájem o kontemplativní život. Sami bratři si přáli, aby kontemplativní život byl jedním z hlavních témat kapituly v Providence r. 2001. Druhá z obou pilotních přednášek (první se týkala globalizace) byla na téma znovuoobjevení kontemplativní dimenze. Bratr Paul Murray v ní řekl, že donedávna byl řád pověstný spíše svým intelektuálním zaměřením než kontemplativní horlivostí, jaká byla typická pro první bratry. „Dnes se však situace mění. V daleko větší míře, než tomu bylo kdykoli předtím, jsou překládány spisy takových autorů jako Jan Tauler, Kateřina Sienská, Jindřich Suso a Mistr Eckhart. I sv. Tomáš Akvinský ... začíná být mnoha lidmi chápán též jako duchovní učitel.“¹⁹⁰ Neznámý dominikán ve 13. století doporučuje, aby bratr v kontemplaci nahlédl i potřeby bližních a velkou slabost každé lidské bytosti u vědomí své vlastní slabosti. Svatý Dominik žil z hluboké kontemplativní lásky Boží, ale svatyni jeho srdce obývali lidé. První bratři spojovali milost kázání spojená se společenstvím života a modlitby. Apoštolský život v komunitě by měl být i pro dnešní bratry privilegovaným místem, kde mohou ve víře prožívat přítomnost vzkříšeného Pána.¹⁹¹ Stojí za zmínku, že právě M.-D. Chenu, který byl přesvědčen, že poslání církve je ve světě, přiznal, že ho do řádu přitáhla kontemplativní atmosféra v konventu sv. Jakuba v Paříži. „Neměl jsem v úmyslu vstoupit do řádu,“ řekl v jednom ze svých posledních rozhovorů, „ale dotkla se mne atmosféra místa.“¹⁹² Ve druhé polovině 20. století řád bezpochyby intenzivně poznal a prožil své poslání být ve světě, ale je možné, že kontemplativní rozměr byl trochu zanedbáván. Na počátku třetího tisíciletí je zřejmým znamením doby ve smyslu koncilu neurčitý, ale silný návrat k religiozitě. Proto je pochopitelné, že řád touží právě v této době znovu objevit své vlastní kontemplativní kořeny. Papež Jan Pavel II. toto přání podpořil, když napsal: „Historie vašeho řádu nám dokazuje, že evangelium bude kázáno novými a účinnými způsoby v rychle se měnícím světě pouze tehdy, budou-li křesťané následovat cestu kontemplace, která vede k hlubšímu vztahu s Kristem.“¹⁹³

¹⁸⁸ MURRAY, Paul, Dominikáni a nové víno evangelia, in www.moniales.meeting.op.cz.

¹⁸⁹ Srov. MURRAY, tamtéž.

¹⁹⁰ MURRAY, Paul, *Znovuoobjevení kontemplativní dimenze*, AGK Providence 2001, Appendices IV, in Akta volební generální kapituly Řádu Kazatelů 2001, s. 122.

¹⁹¹ Srov. MURRAY, tamtéž, s. 126.

¹⁹² Cit. in MURRAY, tamtéž, s. 127.

¹⁹³ Dopis Timothy Radcliffovi, magistru Řádu Kazatelů, in AGK Providence 2001, in Akta volební generální kapituly Řádu Kazatelů 2001, s. 5.

3. Příklady pastorace v České dominikánské provincii

Specificky dominikánskou pastorační v České republice můžeme rozdělit do několika oblastí: naukový a knižní apoštolát, zapojení laiků ve farnostech, misijní a evangelizační činnost, speciální pastorace. Akta provinční kapituly z r. 2006 svědčí o upřímné snaze vidět potřeby společnosti v naší zemi a reagovat na ně.¹⁹⁴ Dominikánská pastorace u nás se vyznačuje velkou mírou spolupráce bratří s laiky. Tento styl práce pochválili magistři řádu Timothy Radcliffe a Carlos Azpiroz Costa při vizitacích provincie. Schvalovací listina Akt říká: „Vaše provincie významně podpořila spolupráci mezi členy dominikánské rodiny Podporujeme Váš rozhodný závazek rozvíjet dále spolupráci se všemi větvemi ve všech oblastech, kde je to možné, zvláště s ohledem na poslání řádu ...“.¹⁹⁵ Jakási samozřejmost spolupráce v provincii je zčásti dědictvím úzké součinnosti všech větví dominikánské rodiny za komunismu, zčásti výsledkem hledání v době znovuzískané svobody. Spolupráce se obnovila zejména od provinční kapituly bratří v r. 1998, která ustanovila Radu vyšších představených jednotlivých větví řádu, obnovila nově koncipované Kazatelské středisko, zavedla měsíčník dominikánské rodiny a navrhla konání každoročních společných setkání.

3.1 Naukový a knižní apoštolát

Těžištěm činnosti v oblasti naukového apoštolátu je přednášení na universitách a na vyšších odborných školách, ale roste i význam působení na středních školách, samozřejmě vedle výuky náboženství na základních školách a farnostech, na níž se podílejí bratří, sestry i laici.¹⁹⁶ Bratři přednášejí sestrám, mniškám i laikům.¹⁹⁷ Provincie též „vyhověla žádosti trapistického kláštera Nový Dvůr, aby pro ně dominikáni zajišťovali intelektuální formaci, obdobně jako to dělají dominikáni z toulouské provincie pro ... Sept-Fons“.¹⁹⁸ Ve službě místním církvím bratři pracují v radách a jiných institucích jednotlivých biskupství i na úrovni České biskupské konference.¹⁹⁹ Bratři působí v odborných komisích při vládě a na ministerstvech, v edičních radách vědeckých časopisů a také ve sdělovacích prostředcích.²⁰⁰ Pod záštitou provincie vznikl v r. 2002 zpravodajský server <http://res.claritatis.cz>. „Účelem internetového serveru *Res Claritatis* je přinášet především zprávy ze světa.“ Zpravodajství

¹⁹⁴ Srov. Akta provinční kapituly České dominikánské provincie 2006, Praha 2006, zejm. č. 26, 28 a 31.

¹⁹⁵ Tamtéž, s. 6.

¹⁹⁶ Srov. KODEDA, Alvarez, Zpráva provinciála o stavu provincie, tamtéž, Přílohy, s. 25-26.

¹⁹⁷ Např. pozvánka na letní cyklus Dominikánská teologická dílna 2005, in *OPusculum* 6/2005, s. 7.

¹⁹⁸ KODEDA, op. cit., s. 25-26

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 25-26.

²⁰⁰ Srov. tamtéž, s. 25.

se zaměřuje na rozměr „celosvětového církevního dění, jehož obraz bývá v ... médiích mezerovitý a zkreslený“.²⁰¹ Vychází už i tištěná verze *RC Monitor*.²⁰²

Krystal OP - nakladatelství teologické a filosofické literatury, které vedou dominikánští laici pod záštitou České dominikánské provincie, navazuje nejen svým jménem, ale i orientací na činnost dominikánského vydavatelství, které působilo v naší zemi v letech 1927-1948 a výrazně ovlivnilo náboženské myšlení své doby. Nakladatelství, které vzniklo r. 1993, má podobný cíl: obnovit a posílit náboženskou vzdělanost v naší zemi. Prohlašuje o sobě, že se „v širokém proudu teologického myšlení orientuje spíše tradičním směrem, aniž by se uzavíralo impulzům nové teologie po 2. vatikánském koncilu. Sleduje tak tradici i znamení doby - specifické znaky dominikánského apoštolátu.“²⁰³ Vydává kvalitní knihy v několika edičních řadách: *Thesaurus* - klasická díla teologické a duchovní literatury, *Theologia maior* - teologická studijní literatura, *Jeruzalémská bible* - překlad vycházející z díla Jeruzalémské biblické školy, *Filosofie*, *Aquinata*, *Dominicana*. Z klasických děl zde vyšla díla sv. Augustina, Bonaventury, Tomáše Akvinského, Kateřiny Sienské, z novějších práce J.-H. Nicolase, C. V. Pospíšila, R. Cardala a dalších. V letech 1997-2000 vydával *Krystal* měsíčník pro hlubší vzdělání ve víře *Amen*, který formou blízkou kázání podával vysvětlení a hlubší souvislosti pravd víry zasazené do křesťanského života.²⁰⁴ Pět ročníků časopisu²⁰⁵ pokrývá velkou šíři křesťanské víry a praxe. Pro časopis *Amen* je typická jeho „nadčasovost - jednotlivá čísla jsou monotematická,“ takže společně „tvoří jakýsi cyklus soustavného vzdělávání a prohlubování duchovního života, vzájemně propojený“.²⁰⁶ *Amen* slouží jako zdroj informací i uživatelům internetu. Nakladatelství na svých internetových stránkách zpřístupnilo i trojjazyčný text *Teologické summy* sv. Tomáše latinsky, anglicky a česky (starý překlad) a předložilo k diskusi pracovní překlad *Jeruzalémské bible*.

3.2 Zapojení laiků ve farnostech

Akta provinční kapituly z r. 1998 považují apoštolát ve farnostech za vítaný prostor „k uplatnění dominikánské evangelizace,“ jemuž je třeba se věnovat s veškerou pečlivostí. „I zde ať je využívána spolupráce s dominikánskou rodinou ... a s laiky ve farnosti.“²⁰⁷

Krásný příklad spolupráce bratří a laiků poskytuje *farnost sv. Filipa a Jakuba* na Zlíchově - Hlubočepy, která zřídila a provozuje *Misijní středisko* na Barrandově. Farnost spravují dominikáni, ale farář dojíždí z konventu v centru města. Na faře bydlí od září 1992

²⁰¹ O nás, in Res Claritatis - zpravodajství z katolického světa, <http://claritatis.cz>, ze dne 1. 4. 2006.

²⁰² KODEDA, Alvarez, Zpráva provinciála o stavu provincie, in Akta provinční kapituly ..., Přílohy, s. 26.

²⁰³ *Krystal OP*, internetové stránky nakladatelství, <http://krystal.op.cz>, ze dne 1. 4. 2006.

²⁰⁴ Srov. *Amen* - měsíčník pro vzdělávání ve víře, <http://krystal.op.cz/amen/index.htm>, ze dne 1. 4. 2006.

²⁰⁵ KODEDA, Zpráva provinciála o stavu provincie, tamtéž, s. 26.

²⁰⁶ *Amen* - měsíčník pro vzdělávání ve víře, tamtéž.

²⁰⁷ Akta provinční kapituly České dominikánské provincie 1998, 85, s. 16.

manželé - dominikánští laici s rodinou. Spolu s desetičlennou farní radou a dalšími členy farnosti, mezi nimiž jsou dva akolyté, katecheté, varhaníci a další,²⁰⁸ vedou farní agendu, připravují bohoslužby a setkání s farníky a podle přání faráře učí náboženství a připravují ke svátostem, zvláště děti k prvnímu sv. přijímání. Právě tato příprava ukázala nepoměr mezi klesajícím počtem zlíčovských dětí a rostoucím počtem těch, které dojížděly ze sídliště Barrandov. Už v r. 1994 farnost začala uvažovat o vytvoření prostoru přímo na sídlišti, který by sloužil nejen křesťanské formaci, ale i smysluplné nabídce programů k využití volného času dětí. Byl formulován cíl: vytvoření střediska pro mládež klubového charakteru se stále přítomným pedagogem.²⁰⁹ Téhož roku podal Farní úřad Zlíchov návrh na zřízení střediska s odůvodněním: „Na sídlišti Barrandov je skladba obyvatelstva taková, že podstatné procento představuje mládež ve věku povinné školní docházky ... Problém využití volného času dětí na barrandovském sídlišti je obdobný jako na dalších pražských sídlištích a vzhledem k poměrně nízkému věkovému průměru mládeže se dá předpokládat, že časem bude ještě palčivější.“²¹⁰ Sídliště neposkytuje kromě několika kurzů v kulturním domě a nepovinných předmětů ve škole nic kvalitního, co by děti a mládež zaujalo. Farnost využila ke svému plánu starou nízkou budovu, kterou jí levně pronajal Místní úřad Praha 5. „Misijní středisko Barrandov vzniklo v r. 1994 pod hlavičkou Římskokatolické farnosti u kostela sv. Filipa a Jakuba. Jeho posláním je šířit základní křesťanské hodnoty ... Je také neoficiálním kulturním centrem Barrandovského sídliště. Slouží jako místo setkávání širokého spektra obyvatel.“²¹¹

V r. 1994 využívaly středisko především tři skupiny lidí: mládež s převažujícím zastoupením romských dětí ve věku 12-16 let, tři místní skupiny skautů a Pražské matky.²¹² Zpráva z r. 1995 svědčí o tom, že středisko začíná lidi přitahovat: „Pravidelně navštěvuje středisko cca 60-70 dětí ... Nepravidelně je jejich počet několikanásobně vyšší s tím, že často přicházejí i z jiných sídlišť a velmi často právě v době, kdy prožívají problémové situace a hledají zde radu a pomoc.“²¹³ Činnost se rozrůstá: mladší školní děti, věřící i nevěřící, projevují velký zájem o hry ve středisku i v přilehlém lesíku, konají se výtvarné a jazykové kroužky. „Pražské matky zde na vlastní náklady zřídily a vybavily Dětské centrum, kde se denně schází maminky s dětmi (v Praze fungují pouze dvě taková centra), 2x týdně školička pro děti, pro které rodiče nenašli umístění v MŠ.“²¹⁴ Farníci využívají středisko k farním akcím: konají se modlitební a jiná setkání, jednou týdně zde

²⁰⁸ KOPECKÁ, Dagmar, Informace o farnosti, přípravný materiál provinční kapituly 2002. Praha 2001, s. 1.

²⁰⁹ Zlíčovský a jinonický farní zpravodaj, 10/1994, s. 4-5.

²¹⁰ Tamtéž, s. 4-5.

²¹¹ Výroční zpráva o činnosti Misijního střediska za rok 2005. Praha 2005, s. 1

²¹² HOFMANN, Jan, MEC, Jaroslav, PITŘINEC, Jiří, Misijní středisko mládeže Barrandov, Farní úřad Zlíchov - základní údaje o projektu formace narušené mládeže. Praha 1994, s. 1.

²¹³ SOUDSKÝ, Vojtěch, Zpráva o činnosti Misijního střediska na Barrandově, únor 1995. Praha 1995, s. 1.

²¹⁴ Tamtéž, s. 1.

bývá mše sv., středisko poskytuje prostor k bohoslužbám i jiným křesťanským církvím. Významnou součástí programu je práce s problémovou mládeží; cílem je pomoci mladým lidem přímo na sídlišti. Nabídka akcí je vytvářena tak, aby mladí přišli sami a cítili se ve středisku dobře. „Na základě dosavadních zkušeností, ohlasu a zájmu úřadů i tisku lze říci, že existence a činnost střediska má velký význam pro děti a mládež ze sídliště i okolí. Podařilo se tuto skupinu podchytit, získat její důvěru a odvrátit ji od nevhodného způsobu trávení volného času.“²¹⁵ Středisko poskytuje prostor pro různé aktivity občanů, farníků a těch, kdo se zajímají o víru. „Program střediska vytváří příležitost pro aktivní zapojení laiků do pastorače a apoštolátu.“²¹⁶ Misijní středisko je zázemím této největší části farnosti. Program rozvoje střediska z roku 1995 počítá s větším využitím odborných sil, zvláště asistence psychologa, sexuologa, teologa; vedle sportovní, kulturní a vzdělávací činnosti se předpokládá rozvoj pastorače a apoštolátu, plánují se biblické hodiny, besedy pro nevěřící, program vzdělávání laiků - katechismus.²¹⁷ Ve středisku pracuje tým stálých zaměstnanců.

O deset let později výroční zpráva rozlišuje činnosti nezávislé na zaměstnancích Misijního střediska - např. nízkoprahový klub pod záštitou MČ Praha 5 - a aktivity, které probíhají pod vedením pracovníků střediska: především Klub, určený pro neorganizovanou mládež ze sídliště Barrandov ve věku od 12ti let, kde mohou hrát hry, číst, poslouchat hudbu; vždy je přítomen aspoň jeden výchovný pracovník jako dozor, který se zároveň snaží navazovat s mladými lidmi rozhovor. Jednou týdně dochází psycholožka. Spontánně se koná výuka klavíru: jeden klubový návštěvník učí své vrstevníky hrát. Pravidelně jednou měsíčně se pořádá hudebně taneční večer POP čili Pátek o páté pod vedením moderátorů a hudební skupiny. Společenská místnost s kapacitou asi 50 míst slouží jako křesťanské centrum na Barrandově, koná se tu výuka náboženství pro děti různých věkových skupin, mše sv., ekumenické bohoslužby. Kromě toho slouží místnost nadále k různým setkáním veřejnosti na Barrandově.²¹⁸ Vedoucím Misijního střediska je od října 2005 p. Jakub Černý, který je placen farností jako manažer a zodpovídá se farní radě a faráři.²¹⁹

Misijní středisko je financováno vícezdrojově. Velkou část nákladů hradí podpůrná organizace *Servo*, která umožnila např. týdenní lyžařskou dovolenou dětem ze sociálně slabých rodin.²²⁰ *Servo* je sdružení pod patronátem Řádu kazatelů, které řídí dominikánská terciářka Zdislava - hraběnka Daisy Waldsteinová, která svým jménem zaštiťuje sbírky na barrandovské děti i na jiné dobročinné účely.

²¹⁵ SOUDSKÝ, Vojtěch, Zpráva o činnosti Misijního střediska na Barrandově, únor 1995, s. 4.

²¹⁶ Tamtéž, s. 4.

²¹⁷ Srov. tamtéž, s. 3.

²¹⁸ Římskokatolická farnost při kostele sv. Filipa a Jakuba: Misijní středisko Barrandov, Výroční zpráva o činnosti Misijního střediska za rok 2005, Praha 2005, s. 1-3.

²¹⁹ KOPECKÁ, Dagmar, soukromé písemné sdělení, Praha dne 7. 4. 2006.

²²⁰ Srov. WALDSTEINOVÁ, Daisy, *Servo* - Výroční zpráva 2002, Praha 2003, s. 1.

3.3 Misijní a evangelizační činnost

Akta provinční kapituly z r. 2006 konstatují, že „v naší zemi žije vysoké procento lidí bez vyznání, z nichž mnozí dosud mají zkreslené představy o křesťanství a o církvi, a také velký počet nepraktikujících katolíků.“²²¹ Proto se bratři rozhodli podpořit „misijní aktivity při našich kláštorech (např. Večerní evangelizační škola, putovní misie) a spolupracovat i s jinými misijními skupinami (např. hnutí Světlo-Život aj.)“.²²² Řád je určen především k evangelizaci měst, proto se připravuje „projekt misie velkého města s předpokládanou realizací do roku 2008“.²²³ Některé z těchto činností nyní krátce představíme.

Kazatelské středisko je provinční zařízení se sídlem v Praze, určené pro podporu a koordinaci společné činnosti dominikánské rodiny v apoštolátu. Kazatelské středisko má vlastní statut, vedou ho dva bratři a tým nyní tvoří další bratr a sedm laiků, mužů i žen.²²⁴ Podle slov kapituly z r. 1998 má být „srdcem apoštolátu v naší provincii“.²²⁵ Má za úkol informovat o situaci v oblasti pastorační a apoštolátu ve všech komunitách, zjišťovat potřeby na poli pastorační a apoštolátu a navrhnout jejich řešení, koordinovat evangelizační projekty, na kterých by se podíleli bratři i sestry dominikánské rodiny, využívat média k apoštolátu. Kazatelské středisko plní svůj úkol prostřednictvím informačního měsíčníku dominikánské rodiny *OPusculum*, internetových stránek dominikánské rodiny www.op.cz, nakladatelství *Krystal OP* a nahrávacího studia *Veritas*.²²⁶

Večerní evangelizační škola, projekt Kazatelského střediska, je evangelizační kurs pořádaný v Praze skupinou dominikánských bratří a laiků. Cílem *VEŠ* je naučit křesťany mluvit o víře. „Škola chce prohloubit vztah účastníka ke Kristu, přispívat k pevnému zakotvení jeho křesťanského života do společenství církve, dále upevnit jeho povolání k evangelizaci, případně poskytnout zázemí pro hledání její konkrétní podoby.“²²⁷ Je určena těm, kdo cítí touhu po aktivním hlásání evangelia, ale může poskytnout prostor i k rozlišení osobního povolání. Předpokládá určitou osobní zralost, život z víry podle evangelia, u katolíků svátost biřmování. Účastník nemá chovat negativní postoje vůči jiným skupinám věřících.²²⁸ Roční program zahrnuje část kerygmatickou (kerygma církve, misijní povolání, Duch sv. jako pramen evangelizace), katechetickou (Bůh, vtělení, smrt a vzkříšení Ježíše Krista, Trojice, církev), praktickou (zásady komunikace, nejčastější témata hovorů, katolická církev u nás - historický a místní kontext, sekty, média aj.) a několik evangelizací v různých prostředích (město, venkov, rozhovor se sektářem). Pamatuje se také na

²²¹ Akta provinční kapituly České dominikánské provincie 2006, Praha 2006, 31, s. 13.

²²² Tamtéž, č. 32, s. 13.

²²³ Tamtéž, č. 37, s. 14.

²²⁴ Zprávy z provincialátu: Kazatelské středisko, in *OPusculum*, 1/2003, s. 1.

²²⁵ Akta provinční kapituly České dominikánské provincie 1998, 81, s. 15.

²²⁶ Tamtéž, č. 80., s. 14-15.

²²⁷ Večerní evangelizační škola, Informace o projektu, <http://misie.op.cz/ucastnici.html>, 1. 4. 2006, s. 2.

²²⁸ Srov. *VEŠ* - večerní evangelizační škola, tamtéž.

poevangelizační práci ve farnostech. Roční formace vrcholí prázdninovým evangelizačním týdnem - putovní misíí. Škola probíhá jednou týdně formou celovečerního programu, který zahrnuje adoraci, společnou modlitbu zaměřenou na Krista jako pramen činnosti církve, přednášku, práci ve skupinách, modlitbu zaměřenou na propojení tématu se životem, volný rozhovor, závěrečnou modlitbu. Má se vytvořit pevné společenství, aniž by se tím účastníci vyčleňovali ze svých farností. „Apoštolát nemůže a nesmí být oddělen od místní církve. Cílem školy není vytvořit jednu homogenní evangelizační skupinu, ale připravit účastníky k dlouhodobé práci tam, kde jí bude třeba, především v jejich vlastní farnosti.“²²⁹ Formace má vést účastníky k vědomí sounáležitosti s církví a k připravenosti a ochotě spolupracovat s místním biskupem. Večerní evangelizační škola vychází z předchozích zkušeností s evangelizací, inspiruje se metodami jiných hnutí a je zapojena do mezinárodního sdružení Katolických škol evangelizace *ASCCE 2000*.

Misijní autobus, dar české církvi od organizace *Kirche in Not*, spravovala od počátku 90. let 20. století Česká dominikánská provincie. Speciálně upravený autobus vybavený poměrně velkou knihovnou, výklopnou plošinou s oltářem, pomůckami pro práci s dětmi, audio a videotechnikou, se zázemím pro 3-4 členný misijní tým, zajížděl do menších farností, kde pořádal po dohodě s místním duchovním správcem týdenní lidové misie s cílem povzbudit věřící a pomoci jim oslovit jejich okolí. Ve školním roce se konaly besedy s mládeží hlavně na středních školách, které pokračovaly formou individuálních rozhovorů mimo vyučování. Autobus byl využíván také pro práci s dětmi na skautských táborech. Projekt byl ukončen r. 1997 „poté, co se postupně měnily podmínky života církve i atmosféra ve společnosti a metody práce, uplatňované v první polovině devadesátých let, přestaly vyhovovat.“²³⁰ Na činnost misijního autobusu nedávno navázal *misijní automobil*, který Kazatelské středisko pořídilo v r. 2005 ze sbírky na tento účel. Devítimístné auto má úložný prostor pro evangelizační potřeby a má se využívat k misiím do odlehlých koutů země.²³¹

Prázdninové misie se začaly konat ve snaze navázat na činnost misijního autobusu. V r. 2000 a 2001 proběhly týdenní misie v západních Čechách (Koloveč a Stod), pro které dostala skupina bratří a laiků pověření od diecézního biskupa. Biskup se krátce zúčastnil misie i osobně, což mělo velký význam pro samotné účastníky. Jedna účastnice sděluje svůj upřímný obdiv: „Otec biskup ... přijel za námi na návštěvu, sloužil ve Stodě mši, kázal o evangelizaci a ... vyrazil s námi posléze do terénu. ... Během té krátké hodinky se učím mnoha věcem. Pokoře ..., civilnosti (... 'dobrý den, my jsme místní katolíci'),

²²⁹ Večerní evangelizační škola, Informace o projektu, <http://misie.op.cz/ucastnici.html>, 1. 4. 2006, s. 5.

²³⁰ Srov. tamtéž, s. 3.

²³¹ MAYER, Pavel, Misijní automobil, in *OPusculum* 2/2005, s. 5; Vzhůru na misie, tamtéž, 6/2005, s. 8.

Dominikově lásce k duším ... a že i dnes platí nejen o Kristu, ale i o místním biskupovi, že 'přišel do svého, ale jeho vlastní ho nepřijali'.²³² V téže době se konaly i evangelizace na ulicích Prahy. Na činnost misijního autobusu navázali paralelně bratři z konventu v Plzni. Vyslání svým ordinářem, provinciálem, podnikli tři putovní misie v oblasti Bor u Tachova, Konstantinovy Lázně a Mirošov. V r. 2002 došlo k propojení obou skupin a v létě proběhla týdenní evangelizace v Konstantinových Lázních a okolí.²³³ Prázdninových misí se účastní dominikáni (kněží i studenti), dominikánští laici a absolventi Večerní evangelizační školy.

Hnutí Světlo-Život je další formou péče o mládež. Je to katecheticko-evangelizační hnutí založené na obnově katechumenátu: „Účastník hnutí projde všemi etapami katecheze, jako kdyby se připravoval na svůj křest.“²³⁴ Hnutí je zaměřeno kristocentricky, za součást křesťanské zralosti pokládá „svědectví, vědomé vytváření kultury života podle evangelia a službu“.²³⁵ První oáza (patnáctidenní formace) proběhla v r. 1987 a konalo ji společenství mladých dominikánských laiků spolu se svým řádovým asistentem Janem Rajlichem. Hned první evangelizační trénink odhalil dva „falešné předsudky ohledně evangelizace mezi věřícími: první, že se o víru zajímají pouze oni, a druhý, že víra je bytostně vázána na návštěvu kostela.“²³⁶ Hnutí má vlastní internetové stránky.²³⁷ V poslední době se u nás šíří také rodinné kruhy hnutí Světlo-Život, vycházející z myšlenky, že rodina má být raným prostředím víry, ostrůvkem křesťanského života ve světě, domácí církví.²³⁸ Tříletý formační cyklus je zaměřen na život z víry a Božího slova v rodině, liturgický život v rodině a vědomé budování společenství rodiny, opírající se o svátost manželství. Pastore rodin je zakotvena v aktech provinční kapituly z r. 2006.²³⁹

Projekt misie velkého města (r. 2008) si klade za cíl změnit celkový pohled na evangelizaci v katolické církvi. Připravuje se ve spolupráci s biskupem diecéze. Projekt má několik fází:

1) předpřípravné období - rozhovory s těmi, kterých se akce bude týkat: faráři, farní a pastorační rady, řeholní společenství, křesťanská hnutí a skupiny, osoby zasvěceného života aj. Rozhovory by měly probíhat v atmosféře otevřenosti jako rovný s rovným. Kdyby se ukázalo, že plán naráží na rozhodný odpor, bylo by třeba celou akci zrušit.

2) přípravné období - bude trvat asi rok a půl, obsah přípravy: práce s farnostmi, jejich obnova, příprava farních pomocných skupin. Na diecézní úrovni se vytvoří misijní centrum, které se bude učit pomáhat celou akci vést. Je třeba získat pro spolupráci různá

²³² ŠTAUBEROVÁ, Benedikta, Misie Holýšov - Stod 28. 7. - 5. 8. 2001, in *OPusculum* 12/2001, s. 17-18.

²³³ Tamtéž, s. 3.

²³⁴ Večerní evangelizační škola, Informace o projektu, <http://misie.op.cz/ucastnici.html>, 1. 4. 2006, s. 4.

²³⁵ Tamtéž, s. 4.

²³⁶ Tamtéž, s. 4.

²³⁷ Srov. internetové stránky hnutí na adrese <http://svetlo-zivot.cz>.

²³⁸ Srov. KKC 1655-1658 s odkazem na LG 11 a *Familiaris consortio* 85.

²³⁹ Srov. Akta provinční kapituly České dominikánské provincie 2006, Praha 2006, č. 28.

evangelizační hnutí a skupiny (např. Chemin Neuf, Světlo-Život, VEŠ) a vypracovat plán misie, domluvit místa a akce, získat potřebná povolení, zajistit stravování, ubytování atd.

3) týdenní misie ponese název „Dny vzájemného porozumění“; základní myšlenku lze vyjádřit slovy: 'my věřící se scházíme v kostelích, ale chceme se ukázat vám okolo'. Týdenní program vyvrcholí velkou akcí v sobotu odpoledne či večer, která bude mít charakter kulturně-evangelizační: např. koncert se svědectvím několika osobností, kdy v závěru večera, který povede biskup, zazní hlásání evangelia, vyznání víry a nenásilná výzva k jejímu přijetí. Akce má mít nejen evangelizační náboj, ale i kulturní úroveň, aby unesla srovnání s jinými kulturními akcemi.

4) doznění: výsledky se budou pravděpodobně dostavovat po celý rok, je nutné připravit záchytné body ve farnostech: skupiny, které se formovaly v předpřípravné fázi.

Akce je zachycena v Aktech kapituly z r. 2006 a má podporu biskupa, ale zatím je nutná určitá diskrétnost, protože ještě neproběhla ani předpřípravná fáze.²⁴⁰ Provinciál bratr Benedikt Mohelník se zmiňuje o „přípravě misie v některém z větších měst naší země“ v dopise dominikánské rodině.²⁴¹

3.4 Speciální pastorec

Ve zprávě provinciála o stavu provincie z r. 2006 stojí, že „provincie se stále více zapojuje do speciální pastorec. Zde je třeba zmínit především nemocniční duchovní správu ... a vězeňskou duchovní službu.“²⁴² Dále sem patří pastorec mládeže, rodin, laiků, sester, duchovní obnovy, již zmíněné misie. Ve zprávě se dále píše, že „tyto aktivity jsou našim specifickým přínosem a je nadějně, že již někteří diecézní biskupové vybízejí nebo jsou nakloněni tomu, aby se řeholníci dali do služby ve speciální pastoreci, kde mohou lépe uplatnit svá charismata.“²⁴³ Následují příklady z pastorec vězňů.

Vězeňská duchovní správa dvou věznic, v Rýnovicích a ve Stráži pod Ralskem, zve dominikány na duchovní obnovy, pastorační rozhovory aj. V Rýnovicích vede pastoreci vězňů absolventka teologické fakulty Mgr. Květa Jakubalová ve spolupráci s místním duchovním správcem. Ve věznici „od r. 2001 probíhá každého čtvrt roku v sobotu pro skupinu cca 17 vybraných odsouzených den duchovní obnovy, který vede tým z Brna a Prahy (manželé Maxovi, P. Jordán Vinklárek, varhanice a 1-2 věřící jako hosté).“²⁴⁴ V r. 2005 se jedné duchovní obnovy „zúčastnilo 22 věřících z řad vězňů a 7 členů týmu. Tyto akce mají ... u katolických věřících z řad odsouzených ... velký ohlas. Vždyť

²⁴⁰ RAJLICH, Jan, ústní sdělení ze dne 4. 4. 2006. Srov. Akta provinční kapituly ..., č. 37, s. 14.

²⁴¹ MOHELNÍK, Benedikt, Slovo nového otce provinciála, in *Opusculum* 2/2006, s. 3.

²⁴² KODEDA, Alvarez, Zpráva provinciála o stavu provincie, in Akta provinční kapituly ..., Přílohy, s. 27.

²⁴³ Tamtéž, s. 27.

²⁴⁴ Činnost církve ve věznici Rýnovice, in *Věznice Rýnovice*, <http://rynovice.vscr.cz/clanky>, dne 1. 4. 2006.

možnost setkat se v modlitbách a soustředění se skupinou věřících, kteří na obnovu přijíždějí, je opravdu něčím ojedinělým“²⁴⁵ napsala kaplanka Květa Jakubalová. Přestože duchovní program rekolekce je náročný - modlitba, promluva, mše, adorace, většinou růženec - účastní se ho rádi i hledající. Během polední pauzy je možnost osobního rozhovoru nebo svátosti smíření. P. Jordán Vinklárěk OP hodnotí připravenost vězňů díky Květě Jakubalové, „která to s nimi opravdu umí“²⁴⁶. Vězeň Miroslav Houdek v den svého křtu napsal v soukromém dopise: „Dnes jsem se tedy dočkal dne, na který jsem se opravdu moc těšil a dopoledne jsem byl v místním kostelíku pokřtěn a bířmován a vlastně i poprvé jsem byl u přijímání ... Těžko mohu vyjádřit radost z odpuštění ..., které vychází z lásky Boha ke mně a těžko popsat pocit při přijímání, když se tělo Kristovo a jeho krev stalo mým tělem a mou krví a já se stal součástí těla Kristova.“²⁴⁷ Mírek byl přemístěn na Mírov, ale nadále udržuje písemný kontakt, z něhož čerpá posilu pro vlastní růst ve víře.

Ve věznici Stráž pod Ralskem je situace trochu jiná. Jako vězeňský kaplan tam působí český bratr Martin Škoda, který příležitostně zve i katolického kněze, dominikána, o němž mluví zpráva o duchovenské službě za r. 2005: „Dobrá spolupráce byla rovněž s P. Jiřím Augustinem Prokopem z římskokatolické církve, baziliky Jablonné v Podještědí. Věnoval se převážně pastoračním a duchovním přednáškám.“²⁴⁸ P. Augustin sám říká, že ve věznici bývá sporadicky, mívá tam bohoslužby slova, přednášky, promítání videa, bývá k dispozici k osobním rozhovorům a ke zpovědi, pokud se tam objeví katolík, který o ni požádá. „Přiznávám se, že mši sv. jsem tam nikdy nesloužil. Vzhledem k tomu, že vězně pravidelně vede český bratr, a dělá to dobře, přece jen příprava ke svátostem není dostatečná.“²⁴⁹ Služba vězňům je dominikánům blízká, vychází ze soucitu sv. Dominika a nacházíme ji např. u sv. Kateřiny Sienské. Joseph Lataste OP založil pro ženy, obrácené ve vězení, kongregaci dominikánek z Betanie. V USA se před 8 lety vytvořilo sdružení dominikánských laiků přímo uvnitř věznice.²⁵⁰

3.5 Česká kongregace sester dominikánek - výchova a vyučování

Česká kongregace sester dominikánek je řeholní společnost papežského práva, která působí na území České dominikánské provincie jako jedna z větví dominikánské rodiny. Byla přičleněna k řádu Kazatelů generálním magistrem v roce 1908.²⁵¹ Jejím specifickým cílem je „na prvním místě výchova a vyučování“.²⁵² Tento cíl plní kongregace ve vlastních

²⁴⁵ Den duchovní obnovy ve věznici Rýnovice, <http://rynovice.vscr.cz/clanky> ze dne 10. 5. 2005.

²⁴⁶ VINKLÁŘEK, Jordán, písemné svědectví ze dne 5. 2. 2006, nepublikováno.

²⁴⁷ HOUDEK, Miroslav, soukromý dopis P. Vinklárkovi z Rýnovic, 29. 1. 2006, citováno se svolením autora.

²⁴⁸ Duchovenská služba v roce 2005, in *Věznice Stráž pod Ralskem*, <http://www.vsstraz.cz> ze dne 1. 4. 2006.

²⁴⁹ PROKOP, Augustin, písemné soukromé sdělení, Jablonné v Podještědí, dne 2. 4. 2006.

²⁵⁰ Srov. RADCLIFFE, Timothy, *To Praise ...*, s. 494; článek Jonathan Nobles, in *OPusculum* 5/2005, s. 18.

²⁵¹ Srov. Stanovy a směrnice České kongregace sester dominikánek, bez místa vydání, 1998, č. 1 a 2.

²⁵² Tamtéž, bez místa vydání, 1998, č. 67.

zařízeních: *Církevní střední odborná škola v Bojkovicích*, *Internát pro studentky v Brně* a *Katolický domov studujících v Praze*. Jako příklad volíme posledně jmenovaný internát v Praze pro středoškolské studentky.

Cílem výchovy v *Katolickém domově studujících* je vedení osob k zodpovědnosti.²⁵³ Hlavními prostředky výchovy jsou důvěra, láska, výchova k aktivnímu přístupu k životu. Studentky se mají učit samostudiu a aktivnímu trávení volného času, a tím rozvíjet svůj vztah k sobě, k druhým lidem i k hodnotám.²⁵⁴ Principy výchovy v dominikánské tradici se dají srovnat se skautingem: učení aktivní činností, práce v malých skupinkách, stimulační programy, spolupráce s dospělými, služba společnosti, využití hry. „Semknutost a provázanost výše zmíněných prvků je natolik jasná, že dává tušit nevyslovený střed.“²⁵⁵ Tímto středem je ve skautingu zákon, ve výchovné koncepci dominikánek je to zodpovědnost. Předávání postojů a hodnot se děje ve vztazích, proto sestry preferují komunitní styl práce. „Základem chodu domu je život komunity sester, které jsou páteří pracovních struktur domu a trvale zde bydlí. Praktický život komunity se pak odráží v úsilí o co nejlepší chod domu.“²⁵⁶ Domov chce být všeobecný, univerzální (katolický v nejširším smyslu), vytvářet domácí prostředí a podporovat využití volného času jako příprava ke studiu.²⁵⁷ Je přirozeně evangelizačním prostředím. Jedna ze sester píše, že činnosti, které domov studentkám nabízí, „jsou konány v duchu evangelizace, přestože o Bohu nemusí padnout jediné slovo“.²⁵⁸

3.6 Shrnutí příkladů pastorače

Provincie se snaží přispívat k pastorači v naší zemi v duchu charismatu řádu. Svědčí o tom i poslední provinční kapitula svým zaměřením na soucit a studium. Soucit bratry vysílá k těm, kdo jsou ohroženi ve víře: apoštolát mládeže, rodin, misie. Ke službě je třeba prohloubit základ studia: odtud se odvíjí publikační činnost a působení na internetu a ve sdělovacích prostředcích. „Nevytváříme nereálné vize ani se nenecháváme unášet sněním o skvělých projektech. Jen se snažíme pokorně naslouchat tichému vanutí Božího Ducha, abychom poznali, co a jakým způsobem můžeme v příštích čtyřech letech uskutečnit z nesmírného bohatství řádového charismatu. Malý počet bratří v naší provincii a naše omezené síly nás přivádějí k počátkům řádu ... tito bratři si byli vědomi, že je povolal Bůh a že On sám chce skrze ně působit.“²⁵⁹

²⁵³ SLAVÍKOVÁ, Veronika Rafaela, DRLÍKOVÁ, Eva, vedoucí práce, *Výchovná koncepce Katolického domova studujících*, Závěrečná práce na FF UK, Praha 2002, s. 20.

²⁵⁴ Srov tamtéž, s. 34.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 13.

²⁵⁶ Tamtéž, s. 30.

²⁵⁷ Česká kongregace sester dominikánek: Praha - Katolický domov studujících, www.op.cz, dne 7. 4. 2006.

²⁵⁸ LOKVENCOVÁ, Michaela Monika, DRLÍKOVÁ, Eva, vedoucí práce, *Evangelizace v Katolickém domově studujících*, Závěrečná práce na FF UK, s. 25 a 38-39.

²⁵⁹ MOHELNÍK, Benedikt, *Slovo nového otce provinciála*, in *OPusculum 2/2006*, s. 3.

Závěr

Cílem práce bylo ukázat, jaké pastorační podněty přinesl Druhý vatikánský koncil a jak se tyto myšlenky odrazily v reflexi Kazatelského řádu o vlastní pastoraci.

Druhý vatikánský koncil v pastorační konstituci *Gaudium et spes* vytyčil pastorační zásady, které můžeme formulovat do několika principů. Především je to princip dialogu: církve si přeje navázat s lidstvem upřímný dialog, do nějž chce vnášet světlo evangelia a sílu, kterou dostává od svého zakladatele, a tak chce přispívat k řešení náročných otázek, před nimiž lidstvo stojí. Dialog vychází z citlivosti vůči znamením doby, která má být i po koncilu principem pastorace, protože není možné zůstat u toho, co rozpoznával koncil před čtyřiceti lety jako znamení doby, ale je třeba stále vnímat, co nyní působí Boží Duch ve světě a na co by se církve měla snažit navázat. Víme, že svět už není bipolární a ateismus už nepředstavuje takovou hrozbu jako v době, kdy mu podléhala téměř polovina světa včetně naší vlasti. Mezi dnešní znamení doby je třeba počítat postmoderní pluralitu názorů, novou religiozitu, globalizaci, ekologii, náboženský fundamentalismus. Církve se rozhodně hlásí ke své přináležitosti ke světu, jehož se cítí být součástí. Díky svému zakořenění v Kristu a Trojici je jakoby zárodkem jednoty a naděje celého lidstva. Nechce budovat Boží království někde mimo tento svět, ale ve světě: chce být kvasem proměny lidstva v Boží království. Ve vztahu k misijní a evangelizační činnosti koncil přinesl podstatnou změnu: zákonem veškeré evangelizace má být inkulturace založená na účtě k semenům pravdy, která Duch vložil do jiných kultur dávno před příchodem misionářů. Důležitým principem evangelizační a pastorační činnosti církve je také spolupráce - mezi kněžími a laiky, mezi křesťany různých vyznání, s věřícími v Boha a vůbec se všemi lidmi, protože činnost církve se nemá omezovat na hlásání víry a svátosti, ale má se projevovat tím, že se křesťané snaží přispívat budování spravedlivého světa.

Řád kazatelů, který přispěl k teologické debatě kolem koncilu, přijal učení koncilu nadšeně. Například bratr Damian Byrne, který tolik ovlivnil pastorační reflexi řádu hlavně v 80. a 90. letech, byl r. 1965 vyslán se skupinou irských spolubratří do Argentiny, aby tam začal misii řádu. Setkání se světem chudých znamenalo pro něj úplně novou zkušenost, jejíž smysl nacházel ve světle učení koncilu. „Koncilní dokumenty, zvl. *Lumen Gentium* a *Gaudium et spes*, které pro něj stejně jako mnoho jiných mířily do srdce obnovy církve, ... ty mu byly jedinými psanými průvodci k Novému zákonu, které potřeboval ke kázání“.²⁶⁰ Řád na generálních kapitulách průběžně reflektuje své poslání, ale koncil dal této reflexi nový směr: myšlenky koncilu o poslání církve ve světě, o její misionářské povaze, o úloze, kterou má hrát ve službě dialogu a smíření lidstva, uvolnily základní síly dominikánského

²⁶⁰ McCARTHY, Thomas, Damian Byrne, OP (1929-1996): Biographical Note, in *To Praise ...*, s. 165.

charismatu: řád je poslán kázat evangelium všem národům, být uprostřed lidí a zároveň stát před Bohem, hlásat smíření všech v Kristu, vést dialog se všemi, kdo hledají pravdu. Reflexe řádu vyústila ve formulaci zásad a priorit, které jsou zachyceny v aktech kapitul a ve stanovách. Řád rozeznává, že jeho specifickým pastoračním přínosem v církvi má být evangelizace na hranicích křesťanství, služba smíření a dialogu, katecheze ve světě, který se vzdaluje Kristu, inkulturovaná evangelizace, studium kultur a náboženství, evangelizace světa internetem a sdělovacích prostředků, blízkost chudým, úsilí o spravedlnost a mír. Tyto principy zasazují ideál sv. Dominika do dnešní doby. Řád samozřejmě používá i klasické modely pastorační, zejména slouží-li jeho zvláštnímu cíli, jímž je služba slova a spása lidí.

Několik příkladů z České dominikánské provincie mělo ukázat, že řád se i v naší zemi snaží působit v duchu charismatu sv. Dominika a že jeho pastorační je ovlivněna myšlenkami koncilu a do značné míry i generálních kapitul řádu, přestože ty k nám začaly více pronikat až po r. 1989, v době, kdy se provincie v prvních letech musela vyrovnávat s mnoha personálními i materiálními obtížemi. Podle principů nastíněných v druhé kapitole se má pastorační dominikánů vyznačovat tím, že vychází ze společného života komunity, je zakotvena ve studiu a modlitbě a zaměřuje se na ty, kdo se necítí být přitahováni Kristem. V České dominikánské provincii je zřetelný důraz na evangelizaci a katechezi, zaměřenou na formaci k životu z víry a svědectví. Provincie podporuje spolupráci nejen mezi bratřimi, ale s celou dominikánskou rodinou, zvláště s laiky. Tento typ práce, u nás považovaný téměř za samozřejmost, je jedním z velkých pozitiv provincie. Schvalovací listina k Aktům provinční kapituly v r. 2006 např. říká: „způsob fungování Vašeho putovního kazatelského týmu slouží jako vynikající model společného kázání“ i pro další provincie.²⁶¹

Zároveň s novým nadšením pro evangelizaci vzrůstá v řádu tendence posílit společný a kontemplativní rozměr dominikánského řeholního života a prohloubit řádové studium. To je plně v souladu s charismatem sv. Dominika, který dal řádu základ společného života v řeholi sv. Augustina a přidal prvky sloužící misijnímu poslání řádu. Posílení kontemplativní dimenze řádu může být i určitou odpovědí na jev nové religiozity. Kontemplativním životem řádu se nemyslí jen kontemplativní život jednotlivců (to jistě také), ale především určitá struktura života, v níž mají své místo prvky mnišské observance: slavení liturgie, společný život, určitá odloučenost od světa, aby bylo možno vnímat Boží slovo a volání lidí. Bratr Valentine Walgrave mluví o „otevřené“ observanci, kterou charakterizuje jako receptivní postoj očekávání ve vnitřní otevřenosti Bohu i světu.²⁶² I v České dominikánské provincii se projevuje snaha posílit společný řeholní život, liturgii a formaci jako přípravu na specifické poslání bratří Kazatelů.

²⁶¹ COSTA, Carlos Azpiroz, Schvalovací listina, in Akta provinční kapituly ČDP 2006, Praha 2006, s. 6.

²⁶² WALGRAVE, Valentine, Dominican Self-Appraisal in the Light of the Council, Chicago 1968, s. vii.

Seznam pramenů a literatury

Prameny:

Akta volební generální kapituly Řádu kazatelů 2001, Praha: Krystal 2003.

Akta provinční kapituly Československé provincie Řádu bratří kazatelů 1992, bez udání místa vyd.

Akta provinční kapituly Československé provincie Řádu bratří kazatelů 1994, bez udání místa vyd.

Akta provinční kapituly České dominikánské provincie 1998, bez udání místa vyd.

Akta provinční kapituly České dominikánské provincie 2002, ČDP, Praha 2006.

Constitutiones et Acta Capitulorum Generalium Ordinis Fratrum Praedicatorum 1232-2001, CD, Istituto storico Domenicano Roma ve spolupráci s Digitale Bibliothek Spezial, Berlin 2002.

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995. ISBN 80-7113-089-3.

Kniha stanov a nařízení bratří Řádu kazatelů, Praha: Krystal, 2001.

BYRNE, Damian: A Pilgrimage of Faith. Dominican Publications: Dublin, 1991. ISBN 1-71552-13-3.

COSTA, Carlos Alfonso Azpiroz: Jděme v radosti s myšlenkou na našeho Spasitele. Některé aspekty dominikánského putování, Praha: Krystal, 2004.

FERNÁNDEZ, Aniceto, COUESNONGLE, Vincent de, BYRNE, Damian, RADCLIFFE, Timothy: To Praise, to Bless, to Preach. Words of Grace and Truth. Sborník nejdůležitějších promluv a listů čtyř magistrů Řádu kazatelů z let 1962 - 2001. Dominican Publications: Dublin, 2004.

KOUDELKA, Vladimír Josef: Dominik. Zvěstování Božího slova, Tišnov: Sursum, 1992. ISBN 80-901038-4-7.

KOUDELKA, Vladimír Josef, ed.: Monumenta diplomatica S. Dominici, in Monumenta Ordinis Fratrum Praedicatorum Historica, sv. XXV., Roma: Istituto storico Domenicano, 1996.

PAVEL VI.: Evangelii nuntiandi, Praha: Zvon, 1990. ISBN 80-7113-026-5.

SKALICKÝ, Karel: Radost a naděje. Církev v dnešním světě, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2000. ISBN 80-7192-430-X.

Literatura:

AMBROS, Pavel, Pastorální teologie I. Fundamentální pastorální teologie, CMTF UP Olomouc: Olomouc, 2002. ISBN 80-244-0419-2.

AQUINSKÝ, Tomáš: Theologická summa, ed. Emilián Soukup, Olomouc 1940.

CONGAR, Yves: Za církve sloužící a chudou, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995.

CHENU, Marie-Dominique: Lud Boży w świecie, Kraków: Znak, 1968.

JAN PAVEL II.: Redemptoris missio. Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-101-6.

LAWRENCE, Hugh: Dějiny středověkého mnišství, Centrum pro studium demokracie a kultury, Vyšehrad: Praha, 2001. ISBN 80-85959-88-7 (CDK), ISBN 80-7021-536-4 (Vyšehrad).

LUBAC, Henry de, Katolicismus, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1995, ISBN 80-7192-017-7.

OPATRŇY, Aleš: Pastorce v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2001. ISBN

PESCH, Otto Hermann, Druhý vatikánský koncil 1962-1965. Příprava, průběh, odkaz, Vyšehrad: Praha 31996. ISBN 80-7021-194-6.

PHILIPPE, Thomas: Rozdávat z plnosti kontempace. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Praha: Krystal, 2003. ISBN 80-7192-844-5 (KN), ISBN 80-85929-56-2 (Krystal).

RADCLIFFE, Timothy: Sing a New Song. The Christian Vocation. Dominican Publications: Dublin 1999. ISBN 1-871552-70-2.

RADCLIFFE, Timothy: Medvěd a mniška. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Praha: Krystal, 2004. ISBN 80-7192-845-3 (KN), ISBN 80-85929-64-3 (Krystal).

RATZINGER, Joseph, Eschatologie, smrt a věčný život, Barrister & Principal, Brno 1996, ISBN 80-85947-19-6.

WALGRAVE, Valentine: Dominican Self-Appraisal in the Light of the Council, Chicago: The Priory Press, 1968.

Seznam zkratk:

AGK – Akta generální kapituly (číslice značí číslo paragrafu, není-li uvedeno jinak)

ČDP – Česká dominikánská provincie

EN – Evangelii nuntiandi

GS – Gaudium et spes

Práce formuluje pastorační principy Druhého vatikánského koncilu podle *Gaudium et spes*, v jejich světle zkoumá specifika dominikánské pastorace a priority řádu na základě stanov, listů magistrů řádu a akt generálních kapitul, a nakonec uvádí příklady pastorace z České dominikánské provincie. Závěr nahlíží principy dominikánské pastorace z hlediska obnovy církve po Druhém vatikánském koncilu.

Dominikáni – Řád kazatelů

Pastorace

Evangelizace

Katecheze

Misie

Terezie Strettiová, The Specifics of Dominican Pastoral Work

The work formulates pastoral principles of Vatican II on the basis of *Gaudium et spes*, in the light of which it studies the specifics of Dominican pastoral work and the priorities of the Order according to its Constitutions, letters of General Masters, and Acts of General Chapters. Then it gives some examples from the Czech Dominican province. In conclusion it views the Dominican pastoral principles from the point of view of the Church's renewal.

Dominicans – the Order of Preachers

Pastoral work

Evangelization

Catechesis

Mission